Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

1998 йил 17 июнь чоршанба

Сотувда эркин нархда № 121 (1902)

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 16 июнь куни Япониянинг Хорижий иқтисодий ҳамкорлик Жамғармаси (ОИСФ) вице-президенти Томио Учидани қабул қилди.

— Ўзаро ҳамкорлигимизнинг эътиборли томони шундаки, Ўзбекистонда айрим хорижий сармоядорлар имкон қадар тезроқ фойда олишни кўзлаб иш бошласа, сизнинг жамғармангиз харажатлари бир неча йил, ҳатто ўн йиллар давомида қопланадиган лойиҳаларни амалга оширишда иштирок этмоқда, — деди Ислом Каримов меҳмон билан суҳбат чоғида. — Ҳамкорликнинг яна бир қирраси — лойиҳаларни танлашда янги барпо этилажак иншоотларнинг сифати ва унумдорлигига, ҳар икки томон учун бирдек фойда келтиришига алоҳида эътибор қаратилади.

1961 йили ташкил этилган мазкур жамғарма Япония ҳукумати томонидан хорижий мамлакатларнинг иқтисодий ривожланиши учун бериладиган кредитлар сарҳисоби билан шуғулланади. Қарз беришнинг асосий йўналиши эса — демократияни мустаҳкамлаш, эркин бозор иқтисодини ривожлантириш ҳамда инсон ҳуқуқларини ҳимоялаш тамойилларига қаратилган.

Япония ҳукумати ОИСФ орқали Ўзбекистонга умумий ҳажми 345,4 миллион АҚШ долларига тенг миқдорда узоқ муддатли кредит ажратган. Бу маблағ мамлакатимизда телекоммуникация тармоғи ва транспорт инфратузилмасини ривожлантириш бўйича ишлаб чиқилган лойиҳаларни амалга оширишга сарфланмоқда.

Суҳбат чоғида Ўзбекистон билан Япониянинг Хорижий иқтисодий ҳамкорлик Жамғармаси ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини янада ривожлантириш билан боғлиқ масалалар, ҳар икки томон манфаатига бирдек хизмат қиладиган янги лойиҳаларни амалга ошириш имкониятлари хусусида фикр алмашилди.

Қабул маросимида ташқи иқтисодий алоқалар вазири Э. Ғаниев, ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки раиси Р. Азимов иштирок этди.

Қабулда Япониянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси К. Обата ҳозир бўлди.

(ЎзА)

ЖАМИЯТИМИЗ МАФКУРАСИ ХАЛҚНИ — ХАЛҚ, МИЛЛАТНИ — МИЛЛАТ ҚИЛИШГА ХИЗМАТ ЭТСИН

Ғояга қарши фақат ғоя, фикрга қарши фақат фикр, жаҳолатга қарши фақат маърифат билан баҳсга киришиш, олишиш мумкин

САВОЛ. *Муҳтарам Президент, аввало, нафақат журналхонларимиз, балки кенг жамоатчилигимизни ўйлантириб турган саволларга ўз муносабатингизни билдиришга розилик берганингиз учун Сизга ташаккур изҳор этамиз.*

Маълумки, бундан бир юзу ўттиз йил муқаддам халқимиз миллий мустақиллиги ва тарихий давлатчилигини йўқотиб, мустамлака асоратига тушиб қолган эди. Шу давр мобайнида аждодларимиз, миллатимиз машаққатли синов ва кураш йўлларини босиб ўтди. Боболаримиз чор Россиясининг зулмини беадад тортган бўлса, оталаримиз Октябрь тўнтаришини, Гражданлар урушини, қулоқлаштириш кампанияси, Сталин қатағонларини, Иккинчи жаҳон муҳорабасининг азобу уқубатларини, таҳликали эллигинчи ва ниҳоят "десантчилар зулми" номини олган саксонинчи йиллар воқеаларини бевосита бошидан кечирди. Биз — нисбатан ёш авлод эса "ривожланган социализм" деб аталган даврни ҳам кўрдик, коммунистик мафкуранинг ҳукмрон тазйиқи остида ҳам яшадик. Бу мафкура зулм ва зўравонликка, ғирромлик ва сохтакорликка асосланганини яхши биламиз. Шу сабабли ҳам у ҳалокатга учради.

Гарчи кейинги йилларда миллий мафкура яратиш борасида муайян ишлар қилинган бўлса-да, мафкура тушунчасига ҳанузгача холис илмий таъриф берилган эмас.

Сиз мафкура деганда нимани тушунасиз? Жамият фаолиятида, хусусан, Ўзбекистоннинг бугунги ҳаётида мафкура қандай ўрин тутади?

ЖАВОБ. Мафкура ҳар қандай жамият ҳаётида зарур. Мафкура бўлмаса одам, жамият, давлат ўз йўлини йўқотиши муқаррар. Иккинчидан, қаердаки мафкуравий бўшлиқ вужудга келса, ўша ерда бегона мафкура ҳукмронлик қилиши ҳам тайин. Бунинг исботи учун хоҳ тарихдан, хоҳ замонамиздан кўплаб мисоллар келтириш қийин эмас.

> ● ***Миллий мафкура — миллатни бирлаштирувчи байроқдир***
>
> ● ***Энг даҳшатлиси — фикр қарамлиги, тафаккур қуллиги***

Келинг, бир лаҳза атрофга теранроқ назар ташлайлик. Кўп синовлар, азобу уқубатлар, хатолар, фожиалар, урушлар, қатағонларни бошидан кечирган асримиз поёнига етаётган, инсоният янги аср бўсағасида турган бугунги кунда турли хил эски ва янги мафкураларнинг ўзаро кураши ҳар қачонгидан ҳам кўра шиддатли тус олмоқда. Ранг-баранг, баъзан бир-бирига мутлақо зид дунёқарашлар, сиёсий, миллий, диний оқимлар, мазҳаб ва секталар ўртасидаги фикр талашувлари гоҳо баҳс-мунозара доирасидан чиқиб қонли тўқнашувлар, оммавий қирғинларга сабаб бўлмоқда, одамлар бошига беҳисоб қайғу-кулфатлар солмоқда.

Бошқача айтганда, ҳозирги вақтда дунёда икки қарама-қарши қутб барҳам топган бўлса-да, турли хил мақсад-манфаатларни ифода этувчи мафкуралар тортишуви тўхтагани йўқ. Очиқ айтиш керакки, бу тортишувлардан кўзланган асосий мақсад — инсон, аввалambор, ёшлар қалбини эгаллаш, муайян мамлакат ёки минтақадаги бирор миллат ёки халқнинг онгига, унинг сезги-туйғуларига таъсир ўтказиш, уни ўз дунёқарашига бўйсундириш, маънавий жиҳатдан заиф ва тобе қилиш. Фикр қарамлиги, тафаккур қуллиги эса ҳар қандай иқтисодий ёки сиёсий қарамликдан ҳам кўра даҳшатлидир.

Узоқ тарихимиздан маълумки, ҳар қандай зўравон босқинчилар ва юртимизда ҳукмронлик қилмоқчи бўлган кучлар ёвуз ниятларига эришиш учун, аввало, миллий маданият ва анъаналаримизни йўқ қилиш, шу йўл билан бизни маънавий жиҳатдан заифлаштиришга, куч-қудратимизни йўқотишга ҳаракат қилганлар. Бу ҳақиқатни ҳеч қачон ёдимиздан чиқармаслигимиз керак.

Бугунги кунда одамзод маълум бир давлатлар ва сиёсий кучларнинг манфаатларигагина хизмат қиладиган, олис-яқин манбалардан тарқаладиган, турли маъно-мазмундаги мафкуравий кучларнинг таъсирини доимий равишда сезиб яшайди. Ахборот асри, электроника асри деб аталган XX асрнинг ниҳоясида — бугунги давримизда бу таъсирлардан холи бўлиш деярли имконсиздир. Таъбир жоиз бўлса, айтиш мумкинки, бугунги замонда мафкура полигонлари ядро полигонларига нисбатан ҳам кўпроқ кучга эга. Энг қизиғи, шу билан бирга, кишини доимо огоҳ бўлишга ундовчи томони шундаки, агар ҳарбий, иқтисодий, сиёсий тазйиқ бўлса, буни сезиш, кўриш, олдини олиш мумкин, аммо мафкуравий тазйиқ, унинг таъсири ва оқибатларини тезда илғаб етиш ниҳоятда қийин.

Мана шундай бир вазиятда одам ўз мустақил фикрига, собит эътиқодига, ўзи таяниб яшайдиган ҳаётий-миллий қадриятларга, шаклланган дунёқараш ва мустаҳкам иродага эга бўлмаса, ҳар турли мафкураларнинг босимига, уларнинг гоҳ ошкора, гоҳ пинҳона кўринишдаги тазйиқларига бардош бериши амримаҳол. Буни кундалик ҳаётда учраб турадиган кўплаб воқеалар мисолида ҳам кузатиш мумкин. Масалан, Япониядан тарқалган "АУМ Сенрикё" деган диний оқим вакилларининг фаолиятини эслайлик. Улар дунёнинг турли мамлакатларидаги юзлаб ёш йигит-қизларни иродасидан, онг-шууридан маҳрум қилиб, зомби — яъни манқуртга айлантириб қўйгани яхши маълумку. Ёки дин ниқоби остида Марказий Осиё, жумладан, Ўзбекистонга ҳам кириб келишга уринаётган ваҳҳобийлик оқими намояндаларининг зарарли кирдикорларини олайлик.Бу каби ҳолатларнинг қандай мудҳиш оқибатларга олиб келишини, менимча, узоқ тушунтириб ўтиришнинг ҳожати йўқ.

Кўриниб турибдики, табиатда ҳам, жамиятда ҳам вакуум — бўшлиқ бўлиши мумкин бўлмаганидек, мафкура соҳасида ҳам бўшлиқ вужудга келишига асло йўл қўйиб бўлмайди. Айниқса, бутун дунёда, жумладан, информация оламида глобаллашув жараёни кечаётган ҳозирги пайтда, яъни лўнда қилиб айтганда, жаҳоннинг бир чеккасида содир бўлаётган воқеалар ва ҳаракатларнинг тез тарқалиб кетаётганини ҳисобга олганда, бу масаланинг аҳамияти ва долзарблиги янада ортиб бормоқда.

(Давоми 2-бетда).

Куни кеча «Тафаккур» журналининг 2-сони нашрдан чиқди. Унда мамлакатимиз Президенти Ислом Каримовнинг журнал бош муҳарририниг саволларига жавоблари эълон қилинган. Суҳбатда жамиятимизнинг маънавий тараққиёти, тарихимиз ва келажагимиз билан боғлиқ долзарб масалалар, бугунги кунда замон ўртага қўяётган янги-янги муаммолар ҳақида давлатимиз раҳбарининг фикр-мулоҳазалари ўз аксини топган.

Муҳтарам Президентимиз томонидан олға сурилган янгича ғоя ва назарий қарашларнинг муҳим аҳамиятга эгалигини назарда тутиб, мазкур суҳбатни эътиборингизга ҳавола қилмоқдамиз.

РАСМИЙ ТАШРИФ БИЛАН

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Болгария Республикаси Президенти Петар Стоянов таклифига биноан шу йил 23-25 июнь кунлари расмий ташриф билан Болгария Республикасида бўлади.

МИННАТДОРЛИК МАКТУБИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов жаноби олийларига

Муҳтарам Президент жаноблари,

Эверест чўққисига чиқаётган Ўзбекистон альпинистлари экспедицияси аъзоларининг ярадор бўлган америкалик альпинист аёлга кўрсатган ёрдами учун АҚШ ҳукумати ва халқи номидан самимий миннатдорлик билдиришга рухсат этгайсиз. Пировардида америкалик альпинист аёл ҳаётдан кўз юмган бўлса-да, экспедиция аъзолари Олег Григорьев ва Андрей Фёдоровнинг қаҳрамонона саъй-ҳаракатлари Ўзбекистон халқига хос бўлган саховат, мардлик ва фидокорлик сингари фазилатларнинг ажойиб намунасидир. Жаноб О.Григорьев ва А.Фёдоров бу ишлари билан чўққига кўтарилиш имкониятидан фойдалана олмаганини ҳам яхши идрок этаман.

Бундай саъй-ҳаракатлар мамлакатларимиз ўртасидаги тобора мустаҳкамланиб бораётган дўстликни янада мустаҳкамлайди.

Ушбу миннатдорлигимни Ўзбекистон альпинистларига етказасиз, деган умиддаман. Мен уларни сиз орқали "Дунё томи"га кўтарилишдек улкан тарихий воқеа билан қизғин табриклашни истар эдим.

Эҳтиром билан,

Жозеф ПРЕСЕЛ,
Америка Қўшма Штатларининг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси.

Европа Иттифоқининг ўн мамлакати Ўзбекистон Республикаси билан Европа Иттифоқи ўртасидаги шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги Битимни ратификация қилди

Европа мамлакатлари Ўзбекистон Республикаси билан Европа Иттифоқи ўртасидаги шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги Битимни ратификация қилишлари давом этмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов Битимни 1996 йилнинг июнь ойида Флоренцияда имзолаган эди.

Германия бу Битимни маъқуллаган ўнинчи мамлакат бўлди. Ушбу масала бўйича ГФР Бундестаги (парламенти) махсус қонун қабул қилди.

Ўзбекистон Республикаси билан Европа Иттифоқи ўртасидаги шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги Битим Европа Иттифоқига аъзо барча ўн беш мамлакат парламентлари ратификация қилгач, кучга киради.

«Жаҳон» ахборот агентлиги.

ҲАМКОРЛИКНИНГ ЙЎЛИ ОЙДИН

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Япония Хорижий иқтисодий ҳамкорлик Жамғармаси вице-президенти Томио Учида раҳбарлигидаги делегация аъзолари Ўзбекистон Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигига ташриф буюрди.

Учрашувда Ўзбекистон ташқи иқтисодий алоқалар вазири Э. Ғаниев маҳмонларга Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар, мамлакатимиз ташқи иқтисодий сиёсатининг асосий йўналишлари ҳақида сўзлаб берди.

Суҳбат чоғида томонлар ўзаро иқтисодий ҳамкорликни янада ривожлантириш, бу борада янги имкониятларни ишга солиш билан боғлиқ масалалар хусусида фикрлашиб олди.

Шу куни Япония делегацияси аъзолари Ўзбекистон Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банкида бўлиб, икки томонлама ҳамкорликни ривожлантириш масалалари юзасидан музокара ўтказди.

Учрашувларда Япониянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси К. Обата иштирок этди.

(ЎзА)

ХИРМОН ЮКСАЛМОҚДА

Ангор туманидаги "Занг" деҳқон-фермер хўжаликлари уюшмаси ғаллакорлари 675 тонна дон тайёрлаб, давлат буюртмасини 15 иш кунида бажаришга эришдилар. Ҳар гектар ердан ўртача 42 центнердан хирмон кўтарилди.

Тумандаги "Навшаҳар", Маматқул Азизов, Ш. Рашидов номли хўжаликлар ҳам марраға етай деб қолди. Бу ерда ҳар куни йиллик режанинг 5-6 фоизи миқдорида ҳосил ўриб-йиғиб олинмоқда. Ҳосилдан бўшаган майдонлар пешма-пеш ҳайдалиб такрорий экинлар экилмоқда.

Чори ТЎХТАЕВ,
ЎзА мухбири.

ЯНГИ ҲОСИЛ НОНИ

Сават тўла иссиқ нон тандирдан узилибоқ дастурхонга тортилди. Чор атрофни пиширилган патирнинг иштаҳани қитиқловчи ҳиди тутди.

— Ўз даламизда етиштирилган буғдой нонимиз, — юз-кўзлари кулганича уни ушатди Қобилжон. — Терлаб-терлаб меҳнат қилиб топилган беминнат нonнинг таъми, айниқса, ширин бўлади.

Вилоят ғаллакорлари бугун ана шундай сурурли онларни бошдан кечирмоқда. 70 минг гектар ердаги буғдой пишиб етилди. Ғаллакорлар катта майдонлардаги ҳосилни нест-нобуд қилмай йиғиштириб олишдан ташқари вилоятларга ҳам 200 минг тоннадан зиёд ерга уруғлик етказиб беришлари керак. Бунинг учун 459 та «Енисей», «Нива», 72 та серунум «Кейс» комбайни дала бошига келтириб қўйилди. 1700 та юк машинаси, 2100 та аравали трактор йиғиштириб олинган ғаллани дон қабул қилиш корхоналарига пешма-пеш элтиб беради.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, ғалла етиштиришда ўзига хос тажриба мактаби яратган деҳқонлар 61 минг гектарда Краснодардан келтирилган буғдойнинг «Юна», «Купава» сингари беш хил, Франциядан олиб келинган серҳосил, дони қаттиқ уч хил навини парвариш қилдилар. Деярли барча майдонларда кўзланган режани бемалол қоплайдиган даражада ҳосил етиштирилди.

— Мавсумни 15-20 иш кунида якунлаймиз.

Шаҳрихон, Пахтаобод, Андижон, Булоқбоши туманларининг ғаллакорлари ана шундан кўтаринкилик, уюшқоқлик билан меҳнат қилмоқдалар.

О. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИДА

16 июнь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгашининг навбатдаги мажлиси бўлди.

Мажлисни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси Э. Халилов олиб борди.

Олий Мажлис Кенгаши Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси раиси А. Ҳабибуллаевнинг қўмитанинг 1997 йилдаги иши тўғрисидаги ҳисоботини эшитди.

Олий Мажлиснинг Атроф муҳит ва табиатни муҳофаза қилиш масалалари қўмитаси раисининг ўринбосари Ш. Жўраевнинг қўшимча маърузасида, Кенгаш аъзоларининг чиқишларида таъкидландики, Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ўтган йили атроф муҳитни муҳофаза қилишга доир қонунларни рўёбга чиқариш, республикада экологик вазиятни яхшилаш юзасидан муайян ишларни амалга оширган. Хусусан, табиатдан фойдаланишни бошқариш тизимини такомиллаштириш мақсадида бир қатор ҳужжатлар, шу жумладан, «Ўзбекистон Республикасининг алоҳида муҳофаза қилинадиган табиий ҳудудларида давлат кадастрини юритиш тартиби тўғрисида»ги Низом ва Давлат экологик экспертизаси тўғрисидаги Муваққат низом тасдиқланди.

Ишлаб чиқариш чиқиндилари билан шуғулланиш ва улардан фойдаланишни ташкил этиш схемаси ишлаб чиқилди. «Табиатни муҳофаза қилиш устидан давлат назорати тўғрисида»ги, «Табиатдан ҳақ тўлаб фойдаланиш асослари тўғрисида»ги, «Давлат экологик экспертизаси тўғрисида»ги, «Чиқиндилар тўғрисида»ги янги қонунлар ва норматив ҳужжатларни қабул қилишга тайёргарлик ишлари олиб борилди. Ўзбекистон Республикасининг Экологик хавфсизлиги концепция лойиҳаси устидаги ишлар ниҳоясига етказилди, четдан олиб келинадиган материаллар ва моддаларнинг экологик хавфсизлиги устидан назорат қилишни таъминловчи маҳсулотлар ва хизматларни экологик сертификатлаш маркази ташкил этилди.

Шу билан бирга, деб таъкидланди мажлисда, атроф муҳитни муҳофаза қилишга доир қонун ҳужжатларига риоя этилиши ва экологик вазиятни соғломлаштиришга қаратилган амалий фаолият устидан давлат назоратини ташкил этиш ишлари қўйилаётган талабларга тўлиқ жавоб бермайди. Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг 1996 йилдаги иши тўғрисидаги ҳисоботи юзасидан Олий Мажлис Кенгашининг ўтган йилги қарорида кўрсатиб ўтилган жиддий камчиликлар бартараф этилмаган. Атроф муҳитни муҳофаза қилиш бўйича Миллий фаолият режаси лойиҳасини ишлаб чиқишни тезроқ тугаллаш талаб қилинади. Мувофиқлаштириш кенгаши тўлиқ даражада ишлаётгани йўқ, махсус ваколат берилган назорат қилувчи органларнинг ҳам, тармоқ вазирликлари ва идораларининг ҳам фаолияти етарлича мувофиқлаштирилмаган.

Тупроқ ва сув объектлари зарарли кимёвий моддалар билан ифлосланишининг олдини олиш, аҳоли пунктларида ичимлик суви сифатини таъминлаш, сувни муҳофаза қилиш зоналари ва тегралари тартиботига қаттиқ риоя этиш, Ўзбекистоннинг кичик дарёларини муҳофаза қилиш устидан назоратни кучайтириш юзасидан Олий Мажлис томонидан қўйилган талаблар тўлиқ ҳажмда бажарилмаган.

Олий Мажлис Кенгаши ушбу масала юзасидан қабул қилган қарорда Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ишидаги ана шу ва бошқа камчиликларни бартараф этиш зарурлиги кўрсатиб ўтилди.

Олий Мажлис Кенгаши, шунингдек, Наманган ва Фарғона вилоятларида табиатни муҳофаза этишга доир қонун ҳужжатлари қандай ижро этилаётгани бўйича ўтказилган текшириш якунларини кўриб чиқди. Ушбу масала юзасидан Наманган вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари Т. Рўзибоев ва Фарғона вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари А. Йўлбарсов сўзга чиқдилар.

Олий Мажлис депутатлари ва мутахассислар текшириш пайтида ушбу вилоятларда атроф муҳитни муҳофаза қилишдаги жиддий нуқсонларни аниқладилар.

Фарғона, Қўқон, Марғилон шаҳарларида айрим бирикмалар бўйича атмосфера ҳавосининг ифлосланиш даражаси мумкин бўлган энг юқори меъёрлардан ортиқ. Наманган вилояти корхоналарининг аксариятида атмосфера ҳавосининг ҳолати устидан идоравий ва ишлаб чиқариш назорати олиб борилмаяпти.

Наманган вилоятининг «Наманганёғ» акциядорлик бирлашмасида, Учқўрғон, Кўгай, Поп ва 3-сонли пахта заводларида санитария-ҳимоя тегралари йўқ. Кўгай заводида чанг тозаловчи ускуна самарасиз ишлаяпти, технология ускуналарининг бир қисми ишдан чиққан.

Наманган ва Фарғона вилоятларидаги кўпгина автотранспорт корхоналарида экология муаммолари қониқарсиз ҳал этилмоқда. Ортиқча заҳарли тутун чиқарадиган автомобиллардан фойдаланишга йўл қўйилмоқда, автомобилларни суюлтирилган табиий газга ўтказиш ишлари суст олиб борилмоқда.

Саноат корхоналари ер ости сувларини нефть маҳсулотлари, азот бирикмалари билан ифлослантирмоқда, Фарғона водийсининг жанубий қисмидаги адир ерларни қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришига киритиш муносабати билан ер ости чучук сувларининг, айниқса, республикадаги энг йирик Сўх кони сувларининг жадал шўрланиши давом этмоқда. Фарғона вилоятида мавжуд бўлган икки мингдан зиёд суви ўзи оқиб чиқадиган қудуқларнинг қарийб ярми созловчи қурилмалар билан жиҳозланмаган.

Наманган вилоятида ер ости сувларини чиқариб олиш иншоотларининг аксариятида сув сифатини текшириш учун камдан-кам ҳолларда намуна олинади, бунинг устига ўтказиладиган текширишлар давлат стандарти талабларига жавоб бермайди. Бериллий, молибден, никель, селен ва бошқа заҳарли элементларнинг давлат стандарти талаб этадиган текширувлари ўтказилмайди.

Ер ости сувларининг нефть маҳсулотлари билан ифлосланишини чеклаш ва бартараф этишнинг самарали тизими йўқлиги туфайли Фарғона вилоятининг Тошлоқ туманида экологик вазият кескинлигича қолмоқда.

«Азот» ва «Қўқон» ишлаб чиқариш бирлашмаларида, Қўқон ёғ-мой комбинатида оқинди сувларни тозалаш иншоотларини, Фарғона иссиқлик марказида айланма сув таъминоти тизимини қуриш ишлари якунланмаган. Натижада Қўқон ёғ-мой комбинати ва «Қўқон» ишлаб чиқариш бирлашмасининг оқинди сувларида зарарли моддалар тўпланиши мумкин бўлган энг юқори меъёридан анча баланддир.

Фарғона вилоятида қишлоқ хўжалиги майдонларининг тупроғи хлорорганик пестицидлар ва нефть маҳсулотлари билан энг кўп ифлосланган. Наманган вилоятидаги собиқ қишлоқ хўжалиги аэродромларининг ерлари пестицидлар билан юқори даражада ифлосланган бўлишига қарамай, бу ерлардан қишлоқ хўжалик экинлари экиш учун фойдаланиш давом этмоқда.

Фарғона вилоятидаги 25та карьерда фойдали қазилмаларни қонунга хилоф равишда қазиб олиш ҳоллари жиддий ташвиш уйғотади. Наманган ва Фарғона вилоятларида ҳар йили қазиб олинадиган минерал хомашёнинг ҳажмлари тўғрисидаги маълумотлар Ўзбекистон Республикаси фойдали қазилмалар захиралари давлат балансида ҳисобга олиш учун Давлат геология фондига тақдим этилмайди.

Табиатни муҳофаза қилишга доир қонун ҳужжатлари ижросини текшириш натижаларини таҳлил қилиш шуни кўрсатдики, давлат ҳокимияти маҳаллий органлари, Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, «Ўзсаноатконтехназорат» корхоналар ва ташкилотларнинг фаолияти устидан назоратни бўшаштириб юборганлар, қонунбузарликларнинг олдини олиш ва айбдорларни жавобгарликка тортиш борасида қонун ҳужжатларида берилган ҳуқуқлардан тўлиқ фойдаланмаяптилар. Табиатни муҳофаза қилишга доир қонун ҳужжатларини бузувчиларга нисбатан қўлланилаётган жазо чоралари етказилган зарар даражасига мутаносиб эмас. Кенгаш мажлисида табиатни муҳофаза қилишга доир қонун ҳужжатларига риоя этилишини назорат қилиш республика ҳуқуқни муҳофаза этиш органлари томонидан ҳам бўшаштириб юборилганлиги алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Олий Мажлис Кенгаши ушбу масала юзасидан қарор қабул қилиб, унда Наманган ва Фарғона вилоятлари ҳокимларига, республиканинг тегишли вазирликлари ва идораларига аниқланган камчиликларни бартараф этиш, табиатни муҳофаза этишга доир қонун ҳужжатларига оғишмай риоя қилиш юзасидан зарур чоралар кўриш топширилди.

Кенгаш мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенти девонининг қонунчилик ва суд ҳокимияти органлари билан алоқалар бўйича экспертлар гуруҳининг раҳбари Й. Назаров, Олий хўжалик суди, республика Прокуратураси, Адлия, Ички ишлар, Соғлиқни сақлаш, Фавқулодда вазиятлар бўйича, Молия вазирликларининг, Ўзсаноатконтехназорат, Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси, Божхона давлат қўмитаси, Гидрометериология, Геология давлат қўмитаси, «Ўзқурилишматериаллар» акциядорлик компанияси, «Ўзавтойўл» акциядорлик концерни, «Ўздеҳқончиликқурилиш» давлат-кооператив бирлашмаси, «Ўзнефтигаз» миллий корпорацияси, «ЭКОСАН» жамғармасининг раҳбарлари иштирок этдилар.

ЖАМИЯТИМИЗ МАФКУРАСИ ХАЛҚНИ – ХАЛҚ, МИЛЛАТНИ – МИЛЛАТ ҚИЛИШГА ХИЗМАТ ЭТСИН

(Давоми. Боши 1-бетда)

Фикримни соддароқ қилиб тушунтиришга уриниб кўраман.

Агар аср бошидаги ҳаёт ва тафаккур тарзи билан бугунги кунни қиёсласак, ер билан осмонча фарқни яққол кўрамиз. Техник тараққиёт ҳозиргидек юксак босқичга кўтарилмаган бир даврда дунёнинг тартиботи ҳам, одамлар ўртасидаги муносабатлар ҳам, бинобарин, маънавий-мафкуравий тушунчалар ҳам шунга мос равишда содда ва аниқ-равшан эди.

• Мафкурасиз одам, жамият, давлат ўз йўлини йўқотади
• Маънавиятимиз қўлимизда енгилмас кучга айлансин

Яқинда Абдулла Қодирийнинг "Ғирвонлик Маллавой" деган кичик бир асарини ўқиб қолдим. Унда асримиз бошида Туркистонга поезд кириб келиши билан боғлиқ бир ҳангома кулгили шаклда акс эттирилади. Наманганга темир йўл тортилиб, синов паровози келадиган бўлади. Паровозни умрида кўрмаган одамлар уни буғ қуввати билан юрадиган "жонивор" деб тасаввур қилишади. "Ўзи қоп-қора бўлса, юрганда дамбадам пишқирса, чанқаганда қичқирса, минг челаклаб сув ичиб, очиққанда бўкирса, бу — албатта, зўр бир ҳайвон бўлса керак", деб ўйлашади. Кимдир унга "қора айғир" деб ном ҳам қўяди. Синов паровози келишидан бирор кун илгари уни кутиб олишга тайёргарлик кўрилади. Станция ёнига "қора айғир"га атаб ўн арава кўк беда, эллик пудча арпа тайёрлаб қўядилар...

Албатта, бу асарда жиндак муболаға, ҳазил-мутоиба ҳам йўқ эмас. Лекин у ўша пайтдаги одамларнинг тасаввурларию дунёқарашлари нақадар одми, содда, самимий бўлганини ҳам кўрсатади. Шу билан бирга, бу фақат ўзбек халқига хос хусусият эмас, бошқа халқларнинг ҳам ўша даврдаги турмушини кўздан кечирсангиз, шунга яқин жиҳатларни учратиш мумкин.

Энди шундай ҳолатни ҳозирги кунда тасаввур қилиш мумкинми? Айтайлик, компьютер, факс, «уяли» телефон, параболик антенна, электрон почта каби мўъжизалар ҳаётимизга нисбатан яқинда кириб келди. Лекин ҳозир шу мўъжизалар билан юртимизнинг энг олис ва чекка қишлоғида яшаётган мактаб ўқувчисини ё бўлмаса бирор отахонни ҳайратга солиш мумкинми? Эҳтимол, улар бу нарсаларга бирпас ҳайрон бўлиб турар, аммо кейин худди бу асбобларни умр бўйи биладигандек тезда кўникиб, ўзлаштириб кетади.

Айтайлик, ҳозир жаҳоннинг олис бир бурчагида қандайдир воқеа содир бўлса, зум ўтмай бутун дунёга маълум бўлади. Ва бу воқеа ер юзининг бошқа бир четида дарҳол акс садо беради. Биздан узоқ-узоқ минтақалар ва ҳудудларда рўй бераётган яхши ва ёмон ишлар, уларнинг таъсирлари ҳам ҳаётимизга яшин тезлигида, биздан сўраб-нетиб ўтирмасдан кириб келаверади. Замонавий ахборот майдонидаги ҳаракат шунчалар тиғиз, шунчалар тезкорки, энди илгаригидек, ҳа, бу воқеа биздан жуда олисда юз берибди, унинг бизга алоқаси йўқ, деб бепарво ўтириб бўлмайди.

Мана шу шарт-шароитларнинг барчаси ҳам маънавият, миллий мафкуранинг аҳамиятини янада кучайтиради. Чунки, сир эмас, баъзан беозоргина бўлиб туюлган мусиқа, оддийгина мультфильм ёки реклама лавҳаси орқали ҳам маълум бир мафкуравий мақсадлар ва интилишлар ифодаланади.

Демак, бугунги кунда ғояни, фикрни тақиқ билан, маъмурий чоралар билан енгиб бўлмайди. **Ғояга қарши фақат ғоя, фикрга қарши фақат фикр, жаҳолатга қарши фақат маърифат билан баҳсга киришиш, олишиш мумкин.**

Ҳар бир инсон, ҳар бир фуқаро буни яхшилаб тушуниб, мағиз-мағзига етиб олиши керак. Чунки жамиятнинг, жамият аҳлининг мустаҳкам ва равшан мафкураси бўлмаса, ўз олдига қўйган аниқ бир мақсад-муддаоси бўлмаса, у муқаррар равишда инқирозга юз тутади.

Модомики, мақсад, ғоя ҳақида мулоҳаза юритаётган эканмиз, илгари айтган бир фикримни такрорлаб ўтсам, ўринли бўлар, деб ўйлайман.

Мақсад дегани — халқни, миллатни бирлаштирувчи, йўлга бошловчи бамисоли бир байроқ. **Бу байроқ бутун Ўзбекистон халқининг руҳини, ғурур-ифтихорини, керак бўлса, кудратини, орзу-интилишларини мужассамлаштирадиган улуғ кучдир.**

Давлатимизнинг, халқимизнинг, эл-юртимизнинг мақсади ўзининг улуғворлиги, ҳаётийлиги ва ҳаққонийлиги билан ҳаммамизни жалб этадиган бўлмоғи лозим. Токи бу мақсад халқни — халқ, миллатни — миллат қила билсин, қўлимизда енгилмас бир кучга айлансин.

Одамларнинг минг йиллар давомида шаклланган дунёқараши ва менталитетига асосланган, айни вақтда шу халқ, шу миллатнинг келажагини кўзлаган ва унинг дунёдаги ўрнини аниқ-равшан белгилаб беришга хизмат қиладиган, кечаги ва эртанги кун ўртасида ўзига хос кўприк бўлишга қодир ғояни мен жамият мафкураси деб биламан.

Шўро даврининг мафкураси, коммунистик дунёқараш, агарки аслини суриштирсангиз, моҳият эътиборига кўра, бизнинг турмуш тарзимизга, халқимизнинг табиатига тамоман бегона эди. Шунга қарамасдан, кишиларнинг онгига мажбуран сингдирилган бу сохта таълимотнинг салбий таъсири ҳануз сезилиб туради. Афсуски, биз бу сарқитлардан ҳали буткул халос бўла олганимиз йўқ.

Шунинг учун ҳам истиқлолга эришган кунимиздан бошлаб миллий мафкура, Ўзбекистон жамиятининг миллий ғоясини яратиш масаласи долзарб бўлиб келмоқда.

Албатта, мафкурани бир кун ёки бир йилда яратиб бўлмайди. Чунки мафкура шаклланади, шакллантириб борилади. Унинг асосий тамойилларини ишлаб чиқиш мумкин. Аммо бу тамойиллар реал ҳаётда ўз ўрнини топмаса, бундай мафкура фақат қоғозда бўлади, холос. **Шунинг учун ҳам, менинг фикримча, мафкурани шакллантириш жараёнида, авваламбор, мамлакатнинг бугунги ҳаёти, ўтмиши, келажаги, бутун тақдири учун қайғурадиган, Ватан қисматини ўз қисмати деб биладиган кенг жамоатчиликнинг илғор дунёқараш ва тафаккурига асосланиш лозим.**

Иккинчи шарт шундан иборатки, миллий тарихимиз ва умумбашарий тараққиёт ривожига унутилмас ҳисса қўшган олиму фузалоларнинг мафкура ва унинг жамият ҳаётидаги аҳамияти ҳақида қолдирган илмий мероси, фалсафий қарашларини ҳар томонлама ўрганиш даркор. Мен бу ўринда Абу Наср Форобий, Беруний, Ибн Сино, Аҳмад Яссавий, Алишер Навоий, Баҳоуддин Нақшбанд, Нажмиддин Кубро каби улуғ аждодларимизнинг шу мавзуга дахлдор асарларини назарда тутяпман.

Масалан, Форобийнинг ўша машҳур "Фозил одамлар шаҳри" асарини эсга олайлик. Бундан минг йилча муқаддам яратилганига қарамасдан, бугунги ўқувчи ҳам бу асардан ҳозирги ҳаётнинг мураккаб муаммоларини ҳал қилишда асқотадиган муҳим фикр ва йўл-йўриқларни топа олади.

Мен миллий мафкура хусусида бош қотираётган олимларимиз, маънавият ва маърифат соҳаси ходимларига ер юзида инсоният ва давлатчилик пайдо бўлганидан буён шаклланган жамиятнинг ривожланиш қонуниятларини теран ўрганиш, кишилик тарихининг юксалиш ва таназзул даврларини, тараққиётни ана шу инқирозлардан омон сақлаб қолувчи ижтимоий-маънавий омилларни ҳар томонлама тадқиқ этган ҳолда бирон хулосага келишни тавсия этган бўлур эдим.

Шу муносабат билан бу мафкуранинг шаклланишида кимнинг манфаатлари ва қарашлари юзага чиқиши керак, деган савол туғилади.

• Мафкура полигонлари ядро полигонларидан кучлидир
• Мафкура — ўтмиш ва келажак ўртасидаги кўприкдир

Бордию бу саволга мендан жавоб сўралса, даставвал Ўзбекистонда яшаётган, ўз тақдири тимсолида минг-минглаб кишиларнинг тақдирини мужассамлаштирган ватандошимизнинг ҳаётини, унинг орзу-интилишларини, бугун ва эртанги кунга бўлган умидворлигини ўзимча тасаввур қилишга уриниб кўрардим. Ўзимни шу одамнинг ўрнига қўйиб, унинг кўзи, идроки, тафаккури, ёндашуви билан келажакка қарардим.

Содда қилиб айтганда, жамиятимизнинг мафкураси шу жамиятнинг таянчи бўлмиш оддий инсон ва унинг манфаатларини ифода этиши, халқимизнинг бехатар, тинч-омон, фаровон, бадавлат турмушга эришиши учун куч-ғайрат манбаи бўлиши лозим.

Ўзбекистоннинг миллий мафкураси мамлакатимизнинг мана шу минтақада, ён-атрофдаги давлатлар орасида ва жаҳон миқёсида ўзига муносиб ўрнини, яна ҳам аниқроқ айтадиган бўлсак, ўзининг ихтисосини тўғри ва холисона англаб, шу асосда изчил ҳаракат қилишимиз учун хизмат этиши зарур.

Хўш, миллий ғоя, миллий мафкура нималарни ўзида мужассамлантириши ва қандай талабларга жавоб бериши керак?

Миллий мафкура, **авваламбор,** ўзлигимизни, муқаддас анъаналаримизни англаш туйғуларини, халқимизнинг кўп асрлар давомида шаклланган эзгу орзуларини, жамиятимиз олдига бугун қўйилган олий мақсад ва вазифаларни қамраб олиши шарт.

Иккинчидан, жамиятимизда бугун мавжуд бўлган хилма-хил фикрлар ва ғоялар, эркин қарашлардан, ҳар қандай тоифалар ва гуруҳларнинг интилишлари ва умидларидан, ҳар қандай инсоннинг эътиқоди ва дунёқарашидан қатъи назар, уларнинг барчасини ягона миллий байроқ атрофида бирлаштирадиган, халқимиз ва давлатимизнинг дахлсизлигини асрайдиган, эл-юртимизни энг буюк мақсадлар сари чорлайдиган ягона ғоя — мафкура бўлиши керак.

Учинчидан, миллий мафкурамиз ҳар қандай миллатчилик ва шунга ўхшаган унсурлардан, бошқа элат ва халқларни менсимаслик, уларни камситиш кайфияти ва қарашларидан мутлақо холи бўлиб, қўшни давлат ва халқлар, умуман жаҳон ҳамжамиятида, халқаро майдонда ўзимизга муносиб ҳурмат ва иззат қозонишда пойдевор ва раҳнамо бўлиши даркор.

Тўртинчидан, миллий ғоя биринчи навбатда ёш авлодимизни ватанпарварлик, эл-юртга садоқат руҳида тарбиялаш, уларнинг қалбига инсонпарварлик ва одамийлик фазилатларини пайванд қилишдек олижаноб ишларимизда мададкор бўлиши зарур.

Бешинчидан, у Ватанимизнинг шонли ўтмиши ва буюк келажагини узвий боғлаб туришга, ўзимизни улуғ аждодларимиз боқий меросининг муносиб ворислари деб ҳис қилиш, шу билан бирга, жаҳон ва замоннинг умумбашарий ютуқларига эришмоққа йўл очиб берадиган ва шу мақсадларга муттасил даъват қиладиган ғоя бўлиши керак.

Миллий ғоя, миллий ифтихор кундалик машаққатли ишларимизда ва бунёдкорлик фаолиятимизда кучимизга куч, ғайратимизга ғайрат қўшиб, ҳақиқатан ҳам келажаги буюк давлат қураётганимизга мустаҳкам ишонч бағишлаб, руҳимизни баланд, белимизни бақувват қилишига ишонаман.

Миллий мафкура воситасида элу юрт бирлашади, ўз олдига буюк мақсадлар қўяди ва уларни адо этишга қодир бўлади.

Миллатнинг, халқнинг ҳамжиҳатлиги эса ҳар қандай тараққиётнинг гаровидир.

• Миллатнинг, халқнинг ҳамжиҳатлиги тараққиёт гаровидир
• Онгли турмуш — жамият ҳаётининг бош мезони

САВОЛ. *Сиз мустақил давлатнинг етакчиси сифатида фаолиятингизнинг дастлабки кунидан бошлаб мамлакатимизда таълим-тарбия тизимини тубдан ислоҳ қилишдек ғоят муҳим ва мураккаб ишга бевосита раҳбарлик қилиб келмоқдасиз. Сизнинг ташаббусингиз билан бу борада амалга оширилган улкан ишларнинг баъзиларини эслаб ўтсак: вилоятларимиз марказларида ўнга яқин университетлар ташкил этилди, истиқлолга қадар бизда умуман бўлмаган бир қанча олий ўқув юртлари, жумладан, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия, Жаҳон тиллари дорилфунунлари, Давлат ва жамият қурилиши, Банк-молия, Ички ишлар, Қуролли Кучлар академиялари, Кончилик институти, Фуқаро авиацияси институти каби янги таълим даргоҳлари очилди, замонавий лицей ва коллежлар таъсис қилинди, "Улуғбек", "Умид", "Устоз" каби жамғармалар тузилиб, ривожланган хорижий мамлакатлардаги энг нуфузли олий ўқув юртларига юзлаб ёшлар ўқишга юборилди, муаллим-мураббийларнинг билим ва савиясини юксалтириш борасида жиддий ишлар амалга оширилмоқда.*

Ўтган йили Олий Мажлис сессиясида қабул қилинган Кадрлар тайёрлашнинг Миллий дастури ғоясининг бош ташаббускори ва ташкилотчиси ҳам мамлакат Президенти бўлганини кенг жамоатчилик яхши билади. Яқинда матбуотда Сиз имзо чеккан яна иккита муҳим ҳужжат эълон қилинди. Уларнинг биринчиси "Ўзбекистон Республикасида умумий ўрта таълимни ташкил этиш тўғрисида", иккинчиси эса "Ўзбекистон Республикасида ўрта махсус, касб-ҳунар таълимини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида" деб аталади. Сизнинг сиёсатингизда таълим-тарбия масаласига бу қадар катта эътибор берилишининг сабаблари нимада?

ЖАВОБ. Мен Абдулла Авлонийнинг "Тарбия биз учун ё ҳаёт — ё мамот, ё нажот — ё ҳалокат, ё саодат — ё фалокат масаласидир" деган фикрини кўп мушоҳада қиламан.

Буюк маърифатпарварнинг бу сўзлари асримиз бошида миллатимиз учун қанчалар муҳим ва долзарб бўлган бўлса, ҳозирги кунда биз учун ҳам шунчалик, балки ундан ҳам кўра муҳим ва долзарбдир.

Чунки таълим-тарбия — онг маҳсули, лекин айни вақтда онг даражаси ва унинг ривожини ҳам белгилайдиган омилдир. Бинобарин, таълим-тарбия тизимини ўзгартирмасдан туриб онгни ўзгартириб бўлмайди. Онгни, тафаккурни ўзгартирмасдан туриб эса биз кўзлаган олий мақсад — озод ва обод жамиятни барпо этиб бўлмайди.

Кўриб турганимиздек, буларнинг барчаси бир-бири билан занжир каби чамбарчас боғлиқ масалалардир.

Мен кўп йиллар давлат режалаштириш идораларида ишлаганман. Хизмат тақозосига кўра фан ва таълим масалалари билан ҳам шуғулланганман. Шу сабабли; совет таълим тизимининг барча жиҳатларини яхши биламан, деб айта оламан.

• Мақсадимиз — эркин шахсни тарбиялаш
• Кучли давлатдан — кучли жамият сари

Бизга мерос бўлиб қолган таълим-тарбия тизимининг маълум бир маъқул жиҳатлари билан бир қаторда унинг энг номақбул томони шундан иборат эдики, ўқув жараёнида ўқувчи ва талабаларни мустақил ва эркин фикрлашга йўл қўймаслик, ҳар қайси ўқув юртини битирувчиларнинг билимига қараб эмас, аввало, уларнинг собиқ совет тузумига ва сохта ғояларга садоқатини ҳисобга олиб баҳолаш ва ҳаётга йўллаш тамойили асосий ўринни эгаллар эди. Кўп жойларда сифат ўрнига сон кетидан қувиш устунлик қиларди. Кўпчилик ҳақиқий билим ёки малака орттириш мақсадида эмас, амал-тақал қилиб дипломли бўлиб олиш илинжида техникум ёки институтларга кирар эди. Бу тузумдан бизга қолган мерослар ичидаги шунга ўхшаган салбий асоратларни, афсуски, ҳозир ҳам сезиб турибмиз.

Бу тизим ватанига, халқига, миллатига фидокор, мустақил фикрлайдиган, бирон бир масалани онгли равишда, масъулият билан ҳал қиладиган, изланувчи, янгиликка интилувчи кадрларни эмас, асосан саёз савияли ходимларни, муте кишиларни минг-минглаб етиштирган эди. Жамиятимизни янгилаш, ислоҳотларни ҳаётга татбиқ этиш, бозор иқтисодиёти асосларини барпо қилишга ўтар эканмиз, ана шундай онги қотиб қолган, азму шижоатдан йироқ, эл-юрт манфаати учун куйибёнмайдиган кадрлар муттасил равишда ишнинг белига тепиб туришини ҳис қилдик, очиғини айтсам, ҳозир ҳам сезяпмиз.

Шунинг учун ҳам мустақилликнинг дастлабки йиллариданоқ бутун мамлакат миқёсида таълим-тарбия, илм-фан, касб-ҳунар ўргатиш соҳаларини ислоҳ қилишга ниҳоятда катта зарурат сезила бошлади. Бусиз жамиятимизнинг бирон бир соҳасини ўзгартиришга киришиб бўлмас эди. Ислоҳотларнинг тақдири ва самараси биринчи навбатда кадрларнинг савиясига, уларнинг замон ва тараққиёт талабларига нечоғлиқ жавоб беришига тақалиб қолар эди. Юртимизнинг эртанги ҳаёти ва тақдири авваламбор шу муаммоларни узил-кесил ечиш билан чамбарчас боғланганини ҳар қайси фикрловчи одам англаши қийин эмас.

Шу сабабли ҳам биз ниҳоятда мураккаб, кўп вақт ва кўп маблағ талаб этадиган ана шу вазифани адо этишга киришдик. Кадрлар тайёрлашнинг Миллий дастурини ишлаб чиқиш билан боғлиқ жараён узоқ йиллар мобайнида бу соҳада талай муаммолар йиғилиб қолганини кўрсатди. Мен бунга ушбу дастур лойиҳаси устида саккиз ой мобайнида ишлаш жараёнида шахсан амин бўлдим. Шунинг учун ҳам бу оғир, масъулиятли, аммо ҳал қилишни асло пайсалга солиб бўлмайдиган ишни қадам-бақадам, изчиллик билан бажаришга бел боғладик.

Ишончим комил: агар бу ислоҳотни муваффақиятли равишда амалга ошира олсак, тез орада биз ҳаётимизда ижобий маънодаги "портлаш эффекти"га, яъни унинг самарасига эришамиз.

Бу нима дегани?

Кадрлар тайёрлаш Миллий дастуримизда, шу жумладан, ҳали сиз тилга олган икки ҳужжатда назарда тутилган вазифалар тўлиқ амалга ошган тақдирда улар, **биринчидан,** ижтимоий-сиёсий иқлимга ижобий таъсир қилади ва натижада мамлакатимиздаги мавжуд муҳит бутунлай ўзгаради.

Иккинчидан, таълимнинг янги модели ишга тушгач, инсоннинг ҳаётдан ўз ўрнини топиш жараёни тезлашади. Ҳар қандай одам ҳам ўсмирлик чоғида, эндигина вояга етиб келаётган даврида жамиятдан муносиб ўрнини топиши керак. Акс ҳолда бу нарса нохуш оқибатларга, баъзан эса оғир фожиаларга, ҳатто ижтимоий ларзаларга ҳам сабаб бўлади. Ёш йигит-қизларимизнинг ишда, турмушда, оила ва жамоа орасида ўз ўрнини тополмаслик ҳолатлари уларнинг жамиятда ўз қадрини йўқотишига олиб келади. Ўз қадрига, ўз шаънига эга бўлмаган инсон ҳаётда кўп-кўп тўсиқларга дучор бўлади, беқарор ва салбий таъсирларга тез берилади, унинг шахс сифатидаги емирилиши ҳам тез кечади.

Биз жорий этилаётган мазкур таълим модели орқали аввало ана шу вазиятнинг олдини оламиз. Қолаверса, ёшларни муайян бир ихтисосга эга қилиб, ҳаётга йўлланма берамиз. Дунёга умид билан қадам қўйиб келаётган навниҳол инсон ҳаётдан муносиб ўрнини топса, турмушидан, тақдиридан, ватанидан рози бўлиб яшайди, умр бўйи бунёдкорлик фаолияти билан машғул бўлади.

Бу ғоят муҳим ижтимоий-сиёсий аҳамиятга эга бўлган масаладир.

Учинчидан, таълимнинг янги модели жамиятда мустақил фикрловчи эркин Шахснинг шаклланишига олиб келади. Ўзининг қадр-қимматини англайдиган, иродаси бақувват, иймони бутун, ҳаётда аниқ мақсадга эга бўлган инсонларни тарбиялаш имконига эга бўламиз. Ана шундан кейин онгли турмуш кечириш жамият ҳаётининг бош мезонига айланади. Шунда одам оломон бўлиб, ҳар лаҳзада серкага эҳтиёж сезиб эмас, аксинча — ўз ақли, ўз тафаккури, ўз меҳнати, ўз масъулияти билан, онгли тарзда, озод ва ҳур фикрли инсон бўлиб яшайди. Бундай одамлар уюшган жамиятни, улар барпо этган маънавий-руҳий муҳитни сохта ақидалар, бақириқ-чақириқлар, ҳавойи шиорлар билан асло бузиб бўлмайди. Уларни ўзлари ақл-идрок ва қалб амри билан танлаб олган ҳаётий мақсадлардан чалғитиб ҳам бўлмайди.

Тўртинчидан, таълимнинг янги модели жамиятимизнинг потенциал кучларини рўёбга чиқаришда жуда катта аҳамият касб этади. Ҳар қайси инсонда муайян даражада интеллектуал салоҳият мавжуд. Агар шу ички қувватнинг тўлиқ юзага чиқиши учун зарур бўлган барча шарт-шароит яратилса, тафаккур ҳар хил қотиб қолган эски тушунча ва ақидалардан халос бўлади. Ва ҳар қайси инсон Оллоҳ таоло ато этган ноёб қобилият ва истеъдодини аввало ўзи учун, оиласининг, миллати ва халқининг, давлатининг фаровонлиги, бахт-саодати, манфаати учун тўлиқ бахшида этса, бундай жамият шу қадар кучли тараққиётга эришадики, унинг суръат ва самарасини ҳатто тасаввур қилиш ҳам осон эмас. Олдимизда турган буюк мақсадларга эришишда жамиятимизнинг ҳар бир аъзоси қўшадиган ҳисса шу ҳисобдан беқиёс бўлиши муқаррар. Мен "портлаш эффекти" деганда айнан шундай ҳолатни назарда тутмоқдаман.

Бешинчидан, биз фуқаролик жамияти қуришни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйганмиз. Бу соҳада дастлабки, аммо муҳим қадамлар қўйилди. **Ишончим комилки, вақти-соати келиб, бугунги ўтиш даври учун зарур бўлган кучли давлат функциялари ва аломатлари аста-секинлик билан тадрижий равишда кучли жамият зиммасига ўтади.** Мана шу йўл, мана шу назарий масаланинг моҳиятини атрофлича ёритиш, уни ҳаётимизда, амалиётимизда ҳал қилувчи сиёсатга айлантириш нафақат бугунги, балки эртанги кунимизнинг ҳам энг муҳим ва долзарб вазифасидир. Тараққиётнинг умумбашарий қонуниятлари, инсониятнинг кўп йиллик ҳаётида синовлардан ўтиб, ижобий натижалар берган тажрибалар худди шу йўлни тақозо этади.

Биз бир нарсани яхши англаб олишимиз керакки, умумий ва махсус билимларга эга, онгли, тафаккури ҳар хил "измлар"дан озод, замонавий дунёқараш, миллий ва умуминсоний қадриятларга ворис бўлган инсонларгина фуқаролик жамиятини барпо этишга ва уни янада такомиллаштиришга қодир бўлади.

Бу моделдан кўзланган яна бир мақсад бор. Унинг воситасида биз дунёдан муносиб ўрин олишга, ўзбек номини янада кенг ёйиб тараннум этишга эришамиз.

Бугун халқаро ҳаёт, кишилик тараққиёти шундай босқичга кирганки, энди унда ҳарбий қудрат эмас, балки интеллектуал салоҳият, ақл-идрок, фикр, илғор технологиялар ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Амир Темур бобомизнинг "Куч — адолатда" деган машҳур таъбирини бугунги кунга нисбатан қўллаб айтадиган бўлсак, мен унга қўшимча қилиб **"Куч — билим ва тафаккурда"** деган бўлардим. Келгуси асрда бу тамойил янада кучаяди ва ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳаларини қамраб олади. Бинобарин, халқаро майдонда биз бошқа мамлакатлар билан соғлом фикр мусобақасига, ижодий рақобатга киришмоғимиз лозим бўлади. Бизнинг келажагимиз мана шу мусобақа ва рақобатга қай даражада бардош бера олишимизга боғлиқ. Ўйлайманки, бунинг учун миллатимизнинг салоҳияти ҳам, ақл-заковати ҳам етарли.

• Жаҳолат — маърифатнинг кушандаси
• Жаҳонга ўз сўзимизни айтайлик

Мана, яқинда "Умид" жамғармаси орқали Европа, Осиё ва АҚШнинг энг нуфузли университетларида ўқиётган талабаларимиздан ўн беш нафари магистрлик ва бакалаврлик илмий даражаларига муддатидан олдин сазовор бўлгани ҳақида хабар олдик. Мен бу хушхабарни эшитиб худди ўзимнинг ўғил-қизларим шундай ютуққа эришгандек бениҳоя хурсанд бўлдим. Бу — ҳаётимдаги энг қувончли воқеалардан бири бўлди десам, муболаға бўлмайди. Ўзбек миллатининг, ўзбек фарзандларининг қобилият, зеҳн-заковат, тиришқоқлик борасида бошқа ҳеч бир миллат ёки халқдан қолишадиган жойи йўқ. Фақат мавжуд интеллектуал имкониятларимизни тўлиқ ишга солишимиз, улардан мукаммал тарзда фойдалана билишимиз зарур. Ота-боболаримиз шуҳратининг соясига маҳлиё бўлиб юрадиган даврлар энди ўтди. Бугун жаҳон биздан ўз сўзимизни айтишимизни, ўз тафаккуримизни намоён этишимизни талаб қилмоқда. Бошқа халқлар, бошқа миллатлар бизга ётсираб-беписанд қарамаслиги, балки бизни эътироф этиши, бизни эҳтиром этиши керак. Биз ана шу юксак муносабат ва ҳурматга лойиқ бўлишимиз даркор.

Тўққизинчи-ўн бешинчи асрларда маърифатли дунё бухорийлар, фарғонийлар, хоразмийлар, берунийлар, ибн синолар, улуғбекларни қанчалик иззат-икром қилган бўлса, йигирма биринчи асрда биз халқимиз, миллатимизга нисбатан ана шундай эҳтиромни қайтадан қўлга киритишимиз керак. Ўша даврда улуғ аждодларимиз асос солган ва оламга донг таратган илмий мактабларни замонавий шаклда қайтадан тиклашимиз лозим.

Такрор айтаманки, бунга таълим-тарбия тизимини тубдан ислоҳ қилиш билангина эришиш мумкин. Аслида таълим-тарбия соҳасидаги ислоҳотнинг чегараси ва поёни йўқ. Токи ҳаёт давом этар экан, таълим ҳам, тарбия ҳам замон ўртага қўяётган янги-янги талабларга кўра муттасил равишда ўзгариб-янгиланиб бораверади. Фақат биз бу соҳадаги дастлабки қадамларни тўғри қўя олсак, пойдеворни мустаҳкам қилиб барпо этсак, мен шунга ишонаманки, бугунги авлод унинг самарасидан баҳраманд бўлажак, келгуси авлод эса бизнинг қилган шу ишларимизни эҳтиром ва миннатдорлик туйғуси билан эслайди.

• Юртимизнинг хавфсизлиги — сиёсатимизнинг бош йўналиши
• Энг олий мақсадим — халқимнинг омонлиги

САВОЛ. *Сиз шуғулланадиган ғоят кўламдор ва серқирра масалалар, адо этадиган вазифалар бири биридан муҳим ва зарур. Уларнинг барчаси мамлакат ва жамият, ҳар қайси фуқаронинг ҳаёти, келажаги учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Аммо Сизнинг фаолиятингиздаги энг устувор йўналиш, энг олий мақсад нимадан иборат?*

ЖАВОБ. Агар бу саволга бир оғиз сўз билан жавоб бериш лозим бўлса, мен "Халқимнинг омонлиги", деб айтган бўлардим. Содда қилиб айтганда, элу юртимизнинг осойишталиги, осмонимизнинг мусаффолиги, сарҳадларимизнинг бехатарлиги, бугунги кунимиздан розилик, эртанги ҳаётга ишонч, оналаримиз ва фарзандларимиз юзидаги табассум, бу — мен ўз фаолиятимда интиладиган энг олий мақсаддир. Халқимнинг осойишталиги ва фаровонлиги мен учун ҳамма нарсадан афзал.

Бу дунёда инсон ўз меҳнати, ақл-ғайрати билан кўп нарсага эришиши мумкин. Бойликка ҳам, шон-шуҳратга ҳам, илмий, ижодий кашфиётларга ҳам, оила, севги бахш этадиган бахту саодатга ҳам. Фақат бунинг учун аввало инсоннинг уйида, маҳалла-кўйида, юртида, қисқача айтганда, одамнинг кўнглида тинчлик-хотиржамлик ҳукм суриши керак. Узоққа бормайлик, мана шу Миллий дастурдан кўзланган мақсадларни амалга ошириш учун ҳам энг аввало тинчлик-омонлик даркорлигини бугун ким инкор эта олади дейсиз!

Мен бу тўғрида илгарилари ҳам кўп бор айтганман. Аччиқ тажрибалар асосида туғилган ва қалбимга чуқур ўрнашган шу ҳаётий ҳақиқатни такрорлашдан толмайман: тинчлик-омонлик бўлса, ҳамма нарса бўлади — ислоҳот ҳам, бозор иқтисодиёти ҳам, жамиятимизнинг янгиланиши ҳам. Аслида ҳаётимиздаги бугунги барча ислоҳот, демократик ўзгаришлардан кўзланган мақсад — юртдошларимизнинг турмушини фаровон қилиш, уларнинг ҳақ-ҳуқуқлари, манфаатларини ҳимоя этиш.

Бизнинг сиёсатимизнинг бош йўналишини Ўзбекистон хавфсизлиги ташкил этади. Албатта, ҳозирча турмушимиз биз орзу этган даражада эмас. Ҳали етишмовчиликлар, қийинчиликлар ва йўлимизда тўсиқлар ҳам оз эмас. Аммо шундай мураккаб бир вазиятда одамлар омонлиги, мамлакатимиз тинчлигини таъминлашга эришаётганимиз, ўйлайманки, бизнинг энг катта ютуғимиздир.

Чуқурроқ мулоҳаза юритиб қарайдиган бўлсак, шу ҳолни кўрамизки, Ўзбекистон дунёдаги етакчи давлатларнинг, турли-туман сиёсий кучларнинг бир-бирига зид манфаатлари ўзаро муттасил тўқнашиб турадиган бир майдонда жойлашган. Биз буни истаймизми-йўқми, тарих, тақдир тақозоси шундай. **Юртимиздаги беҳисоб табиий бойликлар, унинг геостратегик шароити жаҳонда бизга нисбатан фақат хайрихоҳлик ёки ҳавас туйғусини эмас, балки ҳасад, қора ниятларни ҳам уйғотиши сир эмас.**

Харитага диққат билан разм солсангиз, мамлакатимизни этник, демографик, иқтисодий ва бошқа муаммоларнинг оғир юки остида қолган мамлакатлар қуршаб олганини кўриш мумкин. Бунинг устига, Ўзбекистон диний экстремизм, этник жанжаллар, наркобизнес ва ҳар хил ташқи кучларнинг таъсирида ички низолар авж олган Афғонистон каби беқарорлик ўчоғи билан чегарадош. Олти йилдирки, қўшни Тожикистонда нотинчлик ҳукм сурмоқда.

Минтақамиздаги мавжуд муаммолар камдек, яқинда қўшни давлатлардан бири — Ҳиндистон ядро синовларини ўтказиб, янги бир таҳлика манбаини вужудга келтирди. Бу нарса минтақадаги барқарорлик мувозанатига жиддий зарар етказди. Бунга жавобан шу ҳудуддаги бошқа бир давлат, яъни Покистон ҳам ядро синовлари ўтказиш ҳаракатига тушиб қолди (Суҳбат Покистон ядро синовлари ўтказишидан аввал тайёрланган — таҳр. изоҳ).

Демак, минтақамизда ядро хавфи мавҳум хатардан реал хавфга айланиб бормоқда.

Табиийки, буларнинг барчаси бизни ташвишлантирмасдан қўймайди. Ўз навбатида биз ҳам давлатимизнинг мудофаа салоҳиятини мустаҳкамлаш ва ҳар қандай таҳдид балосидан сақланиш учун зарур ҳимоя чораларини кўришга мажбур бўламиз.

Ҳеч сир эмаски, бугунги кунда хавфсизликни таъминлаш, хатарларнинг олдини олиш қанчалар мураккаб, нозик ва қалтис бир масала. Буни, албатта, билган билади, билмаган билмайди. Хўш, ўйлаб кўрайлик-чи, мамлакатимиз хавфсизлигини таъминлаш биз учун қанчага тушмоқда? Ўзи, хавфсизликнинг баҳоси борми? Умуман, тинчлик-омонлик, барқарорликни пулга чақиб-ўлчаб бўладими?

Мен бу фикрларни фуқароларимиз, ватандошларимиз юртимиздаги тинчлик, барқарорликнинг қандай қийинчилик, қандай меҳнат-машаққатлар эвазига қўлга киритилаётганини озми-кўпми тасаввур қилишлари учун айтяпман.

Яратганимизга минг қатла шукроналар бўлсинки, биз ҳам сиёсий, ҳам иқтисодий соҳаларда, ҳам хавфсизликни сақлаб қолиш борасида энг оғир ва мураккаб даврни бошимиздан эсон-омонлик билан кечирдик. Халқимизнинг донолиги, бағрикенглиги, сабр-бардоши бизни ҳар қандай бало-қазолардан асраб, идрокимизни, ақл-заковатимизни чархлаб, юртимизда осойишталик ва миллатлараро, фуқаролараро тинчликни сақлаб қолишга хизмат қилди. Бугун энди ёруғ кунларга етганимиздан ғурурланиб, янги-янги марралар сари қадам қўяётганимиз учун фахрланиб ишлаш ва яшашга асосимиз бор.

Халқимизни яна бир ҳақиқатни ҳеч қачон унутмасликка даъват этмоқчиман: эл-юртимизнинг, шу юртда яшаётган ҳар қайси инсоннинг эсон-омонлиги бизнинг энг катта ютуғимиз ва бойлигимиздир. Бу бойликни кўз қорачиғидай асраб-авайлаш, қадрига етиш — барчамизнинг муқаддас инсоний бурчимиздир.

Қонун ва ижро

ИСТЕЪМОЛЧИЛАР ҲУҚУҚИ — ҚОНУН ҲИМОЯСИДА

● ҚОНУНБУЗАРЛИК УЧУН — ЖАЗО МУҚАРРАР
● ПИНҲОНИЙ «ҚОТИЛ»ЛАР НАЗОРАТДА
● ҲАРОМДАН ҲАЗАР ҚИЛМАСАНГИЗ, ГУНОҲИДАН ҚЎРҚИНГ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Алкоголли маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва уларнинг айланиши устидан давлат монополиясини кучайтириш ҳамда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида алкоголли ва тамаки маҳсулотларини сотишдан бюджетга тушумни кўпайтириш юзасидан қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги 1998 йил 21 май куни қабул қилган қарори ҳам худди шундай эзгу амалга — халқимизнинг турмуш тарзини соғломлаштиришга қаратилган муҳим тадбирлардан биридир. Ушбу ҳужжатнинг кириш қисмида кўрсатилганидек, бу муҳим қарор сифатсиз ва қалбаки маҳсулотларнинг республикага кириб келишидан истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, алкоголли ва тамаки маҳсулотлари ишлаб чиқариш ва уларнинг айланиши устидан давлат назоратини кучайтириш, уларни олиб келиш, ишлаб чиқариш ва сотишдан бюджетга даромадларнинг кафолатли тушишини таъминлашга қаратилган. Шундай қилиб, бу қарор алкоголли ва тамаки маҳсулотларини ишлаб чиқариш ва уларни сотишда давлат назоратини таъминлашни, шунингдек, алкогол, тамаки маҳсулотлари учун акциз солиқлари ундиришнинг аниқ тизимини вужудга келтириш мақсадини кўзда тутади.

Қарорда акциз солиқлари тўғрисидаги қонунларни бузганлик учун жавобгарликни кучайтирувчи ҳолатлар ҳам ўрин олган.

Маълумки, Ўзбекистон Республикуси Солиқ кодексининг 6-моддасида назарда тутилганидек, акциз солиғи энг муҳим умумдавлат солиқларидан бири ҳисобланади.

Акциз солиғининг тушунчаси ва мақсади Солиқ кодексининг 24-бобида аниқ ифодаланган, кодексда Ўзбекистон Республикасида акциз солиғи тўланадиган товарлар ишлаб чиқараётган ёки бундай товарларни импорт қилаётган юридик ва жисмоний шахслар бюджетга акциз солиғи тўлашлиги кўрсатилган. Бундай маҳсулотларнинг рўйхати ва акциз солиғининг ставкалари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 19 июндаги Фармони билан алкоголли ичимликлар учун давлат монополияси жорий этилган, бу эса бюджетга тушадиган маблағлар суммасининг сезиларли кўпайишига, харидорларни сохталаштирилган ёки бошқа сифатсиз маҳсулотлардан ҳимоялашга имкон яратади.

Чунки турли яроқсиз, инсон саломатлиги, ҳаёти учун хавфли бўлган алкоголли ичимликлар тайёрлаб, сохта қоғозлар билан безаб, сотишга чиқараётган диёнатсиз нусхалар ҳам учрамоқда. Улар муқаддас Қуръонда ҳаром этилган ичимликни ишлаб чиқариб, гуноҳга ботишдан ҳам ўзларини тиёлмаётирлар. Бу сифатсиз маҳсулотлардан заҳарланиб майиб-мажруҳ бўлиб қолаётган одамларнинг уволига қолмоқдалар, бевақт оламдан ўтаётганларнинг пинҳоний қотилига айланмоқдалар. Инсонпарвар, қонуний, демократик давлатимиз бу қора доғларни ювиш учун доимо ҳуқуқий чораларни кўрмоқда.

Бинобарин, тамаки маҳсулотлари ва алкогол ичимликларни акциз маркалари бўлмасдан туриб савдо тармоқлари орқали сотиш қонунга хилофдир. Айни вақтда савдо қоидаларини бузишдир. Бундай нософ ҳаракатларга қарши тегишли қонунларга биноан чоралар қўллашда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 14 августдаги «Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тамаки маҳсулотлари ва спиртли ичимликларга акциз маркасини жорий этишнинг тартиби» тўғрисидаги 285-сон қарори муҳим аҳамият касб этади.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси ва жумладан, акциз тўғрисидаги қоидалари Давлат солиқ қўмитаси ва Молия вазирлигининг тегишли қўлланмаларида ҳам етарли даржада батафсил аниқлаб берилган.

Акциз солиғини тўлашдан бўйин товлаш, у билан боғлиқ маҳсулотларни акциз маркасисиз ишлаб чиқариш ва сотиш, сохта акциз маркаларини тайёрлаш, улардан фойдаланиш жамият учун жуда хавфлидир. Аввало у республика иқтисодига, харидорларнинг манфаатларига катта зарар етказади. Бу қалбакилаштирилган алкогол ичимликлар ва бошқа сифатсиз акциз ости маҳсулотларининг республика ҳудудига кириб келишига ҳам тегишлидир.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 21 майдаги юқорида келтирилган қарорининг 2-бандида акциз маркалари расмий ҳужжат ҳисобланиши, уларни қалбакилаштириш амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгарликка олиб келиши кўрсатилган.

Акциз маркаларини сохталаштириш ҳолларига бундай ҳуқуқий баҳо берилиши бизнингча тўғри, чунки акциз маркаси ушбу муайян маҳсулотдан акциз солиғи олинганлигини тасдиқловчи ҳужжат ҳам ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг маълумотига қараганда, жорий йилнинг фақатгина ўтган 5 ойи мобайнида қарийб 7 минг юридик ва жисмоний шахслар томонидан акциз маркалари тўғрисидаги қонунларнинг бузилганлиги аниқланган. Аниқланган қонунбузарликларнинг кўпчилиги худди шу акциз маркаларини қалбакилаштириш билан боғлиқ.

Масалан, 1998 йил 6 январда Андижон вилояти Пахтаобод шаҳрида фуқаро К. Ҳаитовадан қалбакилаштирилган акциз маркалари билан 1047 шиша вино олинган. Экспертиза хулосасига биноан, ушбу вино истеъмол қилиш учун яроқсиз деб топилган. Пахтаобод туман бозорида 1998 йил 7 январь куни фуқаро В. Тошматов ушланиб, ундан 50 минг сўмликдан кўпроқ нолегал тайёрланган алкогол ичимликлар олинган. Бундан ташқари, Тошматовнинг уйидан қарийб 258 минг сўмлик акциз маркасисиз алкогол маҳсулоти ва 1400 литр спирт топилган.

Шу йилнинг 10 февралида Марғилон темирйўл бекатида фуқаро М. Мухторов ушланган ва унинг хўжалик сумкасидан 3 минг дона қалбаки акциз маркаси ва 6 минг дона арoқ ёрлиғи топилган. Мухторовнинг иши судда кўрилмоқда.

Афсуски, тергов ва суд амалиётида, солиқ органлари фаолиятида акциз маркаларини сохталаштириш билан шуғулланувчи ёхуд бундай маркаларсиз маҳсулотлар сотувчи шахсларнинг ҳаракатларини ҳуқуқий баҳолашда хатоликка йўл қўйилмоқда.

Айрим ҳолларда айбдорлар жиноий жавобгарликка тортилиш ўрнига маъмурий жавобгарликка тортилган, қалбакилаштирилган акциз маркалари олинган манбалар, шунингдек жиноятларнинг ташкилотчилари ҳар доим ҳам аниқланмайди.

Республика Прокуратураси билан биргаликда ўрганилган ушбу ва бошқа ҳуқуқий муаммолар бўйича Олий суднинг шу йил 17 апрелда бўлган «Иқтисодиёт соҳасидаги жиноий ишлар бўйича суд амалиётида юзага келган айрим масалалар тўғрисида»ги пленуми қарорида, жумладан, солиқ қонунларини ижро қилишлик билан боғлиқ батафсил тушунтиришлар берилди.

Акциз маркаларини қалбакилаштириш Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 228-моддаси билан жавобгарликни келтириб чиқаради ва бу модда 3 йилгача озодликдан маҳрум этишни кўзда тутади.

Бу ўринда ҳужжатларни қалбакилаштириш учун жиноий жавобгарлик билан бир қаторда айбдор солиқ ва бошқа тўловлардан бўйин товлаганликда (ЖКнинг 184-моддаси) иштирок этганлиги учун ҳам жиноий жавобгарликка тортилиши лозим деб ҳисоблаймиз. Чунки айбдорнинг нияти қалбакилаштирилган акциз маркаларини сотиш билан тегишли маҳсулотларни сотаётган шахсларни солиқ тўлашдан бўйин товлашга кўмаклашишни ўз ичига олади.

Жиноят кодексининг 184-моддаси етарли даражада жиддий жиноий жавобгарликни кўзда тутади. Жумладан, жуда кўп миқдорда (75 минг сўм) солиқ тўлашдан бўйин товлаганлик учун Жиноят кодексининг 184-моддаси 3-қисми мол-мулкини мусодара қилиб, 5 йилгача озодликдан маҳрум қилиш жазосини кўзда тутади.

Бундан ташқари, бизнингча, акциз маркаларини қалбакилаштириш, жумладан, тамаки маҳсулотлари ва спиртли ичимликларни акциз маркаларисиз сотишни тақиқловчи савдо қоидаларини ҳам бузишга олиб келади. Шунинг учун айбдор Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 189-моддаси билан ёки хизмат кўрсатиш қоидаларини бузганлик учун жиноий жавобгарликка тортилиши лозим. Бу модда ҳам мол-мулкини мусодара қилиб, 5 йилга озодликдан маҳрум қилиш жазосини кўзда тутади.

Шундай қилиб, акциз маркаларини қалбакилаштириш билан шуғулланувчи шахснинг ҳаракатлари муайян ишнинг ҳолатига боғлиқ ҳолда, Жиноят кодексининг 228, 184 ва 189-моддаларида кўзда тутилган жиноятлар мажмуи бўйича жиноий жавобгарликни келтириб чиқаради. Қайд этилган моддаларда кўрсатилган жазолар қўшиб ҳисобланган тақдирда айбдор учун мол-мулкини мусодара қилиб, 10 йилдан ортиқ озодликдан маҳрум қилиш жазоси хавф туғдиради.

Қонунда кўзда тутилган жиноий жазонинг ушбу чоралари муҳокама этилаётган жиноятларнинг жиддий ижтимоий хавфлилигига албатта мос келади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 21 майдаги қарори 8-бандини бузишлик маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодекснинг 168-моддасига биноан, агар бунда маъмурий ва Жиноят кодексларининг бошқа меъёрлари бузилган бўлмаса, жавобгарликка сабаб бўлади.

Муайян ишнинг ҳолатидан келиб чиқиб, спиртли ва алкогол маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи корхоналар раҳбарлари хомашё заҳираларини сақлаш ва чиқим қилиш, ишлаб чиқаришни назорат қилиш ва ҳисобга олиш тартибини бузганлик, сифатсиз маҳсулот чиқарилганлик ва уни акциз маркалари билан маркалаш қоидаларига риоя қилмаганлик учун, шунингдек юридик ва жисмоний шахслар нолегал тарзда акциз маркасига оид маркаланмаган маҳсулотни тайёрлаш, ташиш, сақлаш, танспортировка қилиш, сотиш, сифатсиз маҳсулотни ишлаб чиқариш, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига ноқонуний маҳсулот олиб кириш ёхуд бошқа жиноятлар учун талон-тарож қилганлик, ҳокимият ёки мансаб ваколатини суиистеъмол қилганлик, совуққонлик учун жиноий жавобгар бўладилар.

Бундай ҳоллар, афсуски, суд амалиётида кўплаб учрамоқда.

Масалан, Тошкент шаҳар судининг 1997 йил 23 октябрдаги ҳукми билан бир вақтнинг ўзида икки кичик корхонанинг директори бўлиб ишлаб келиб, жуда кўп миқдорда давлатнинг кредит маблағларини мунтазам равишда талон-тарож қилган А. Ким 12 йил муддатга озодликдан маҳрум қилинган. Шунингдек, унинг томонидан 500 минг сўмдан ортиқ тамаки ва вино-арoқ маҳсулотларини сотишдан олинган маблағлар талон-тарож қилинган.

Республика Олий суди, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва солиқ органлари солиқ қонунларининг сўзсиз бажарилиши бўйича изчил чоралар кўрмоқда. Шу билан бирга, мунтазам равишда ҳуқуқий-тарбиявий ишлар олиб бормоқда.

Аммо ҳар бир қонунбузарлик учун жазонинг муқаррарлигини таъминлаш устувор вазифа ҳисобланади, жиноятнинг ташкилотчилари ва фаол қатнашчилари қаттиқ жазога тортилиши керак.

Қонун меъёрларини тушунтириш билан бир қаторда унинг амалий ижросини ҳам таъминлаш, қонун меъёрларига ҳурмат билан қараш муҳитини яратиш ва қонунга итоат қилувчи фуқароларни тарбиялашнинг самарали усули ҳисобланади.

А. ПОЛВОНЗОДА,
Ўзбекистон Республикаси Олий суди раисининг биринчи ўринбосари.

Бозорлару савдо расталаримизнинг ободлиги юртимизнинг тинч ва осойишталигидандир. Бозори тўкин халқнинг дастурхони ҳам тўкин бўлади. «Сирдарё» савдо компаниясига қарашли Гулистон супермаркети ҳар доим харидорлар билан гавжум. Мазкур савдо мажмуида иш мижозлар талаб ва таклифлари асосида ташкил этилган.

СУРАТЛАРДА: *супермаркетнинг ички ва ташқи кўриниши; сотувчи Дилфуза Тожибоева.*

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган суратлар.

«ХАЛҚ СЎЗИ» ФУҚАРОЛАР ХИЗМАТИДА

АҲВОЛ ЎЗГАРМАЯПТИ

Биз Жиззах вилоятининг узоқ туманларидан бирида яшаймиз. Сизларга мактуб йўллашга мажбур этган нарса — бу ичимлик суви муаммоси. Ростини айтсам, кейинги 4-5 йил мобайнида водопровод жўмракларидан 5-6 кунлаб, баъзи пайтларда эса ўн кунлаб сув келмай қолади. Сувсиз тирикчилик ўтиши мумкинми? Ҳар бир хонадонда бола-чақа, мол-ҳол деганларидек...

Фориш тумани тўлиқ водопроводлашган, лекин аҳвол юқоридагидек. Республика ҳукуматининг аҳолини ичимлик суви билан таъминлашни яхшилаш ҳақидаги қарори бор. Юртбошимиз ҳар чиқишларида тегишли мутасадди раҳбарларга бу масалани қайта-қайта эслатадилар. Хўш, айтингчи, сув ҳайдайдиган насослар бузилиб қолса, электр қуввати бўлмай қолса, Янги қишлоқ деган жойда ёз ойларида арикда ҳам сув бўлмай қолса, биз нима қилайлик? Туманимизда биз мурожаат қилмаган ташкилот қолмади. Афсуски, аҳвол ўзгармаяпти.

Сиддиқ УСМОНОВ,
Фориш тумани маркази,
Ҳ.Каримов кўчаси, 54-уй,
пенсионер.

ЯҚИНДА ИШГА ТУШИРИЛАДИ

Катта сув тармоғи 1979 йилда фойдаланишга топширилган бўлиб, айни пайтда 6 километр узунликдаги қисми қувурлари чириб, ишга яроқсиз ҳолга келган. Ичимлик суви таъминотидаги қийинчиликларни ҳисобга олиб, туман ҳокимлиги ўтган йили Қўйбулоқ қишлоғидан топилган ер ости сув заҳирасидан об-ҳаёт тармоғи тортиб келиш учун лойиҳа ҳужжатларини тайёрлатган эди. Айни пайтда қурилиш ишлари бошлаб юборилган, уни июль ойида тугатиб, фойдаланишга топшириш мўлжалланмоқда. Ҳозирча эса Янги қишлоқ шаҳарчаси аҳолиси Михин қишлоғидан тортилган тармоқ орқали жадвал асосида сув билан таъминланмоқда.

С.ЭШБОЕВ,
Фориш тумани ҳокими.

Божхона хабарлари

ЮК ВАГОНЛАРИДАГИ ОҒУ

Яқинда Сирдарё вилояти божхона бошқармаси ва Миллий хавфсизлик хизмати ходимлари биргаликда Кавказ ўлкаларидан Ховос темирйўл бекатига жўнатилган юк вагонларини кўрикдан ўтказганларида составнинг 11 та вагонига спирт маҳсулотлари юкланганини аниқладилар.

Қўшни Тожикистон фуқароси номига жўнатилган ушбу маҳсулотнинг ҳужжатлари қалбаки бўлиб чиқди. Бунинг устига устак, Божхона ҳамда давлат стандартлари ва табиатни ҳимоя қилиш қўмиталари спиртни лаборатория текширувидан ўтказганларида маҳсулотнинг мутлақо яроқсизлиги аниқланди.

Қўли эгри кимсалар ушбу маҳсулотни республикамиз аҳолисига сотиш ниятида эди.

Ўзбекистон Республикаси Божхона кодексининг 165-моддасига асосан, ушбу спирт маҳсулотлари давлат фойдасига мусодара этилди.

ШОВВОЗЛАРНИНГ НАЙРАНГИ ЎТМАДИ

Андижон вилоятидаги Хонобод божхона ходимлари Қирғизистоннинг Жалолқудуқ тумани томон елдек учиб бораётган тўртта автобусни тўхтатишди. Маълум бўлишича, автобусларга пассажирлар эмас... 20 тонна маргарин юкланган экан. «Тошмаргаринёғ» акционерлик жамиятида ишлаб чиқарилган бу маҳсулотлар ҳеч қандай ҳужжатсиз қўшни мамлакатга олиб ўтилаётган эди. Юк эгалари тайинли бир жойда ишламайдиган, Қорасув шаҳрида истиқомат қилувчи Юсуфбой Мўйдинов ва Араббой Ашуров бўлиб чиқди.

Жонни қийнатмай мўмай даромад топмоқчи бўлган шоввозларнинг найранги ўтмади. Энди бу икки оғайни қонун олдида жавоб беради.

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ,
Давлат божхона хизмати инспектори.

ГИЁҲВАНДЛИК

унинг шахс ва жамиятта зарарлари хусусида

Бутун ер юзи бўйлаб гиёҳвандлик балоси асримиз вабоси сифатида тез суръатлар билан кенг миқёсда тарқалиб бормоқда.

Куни кечагина Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан махсус ушбу муаммога бағишланган, 195 мамлакат вакиллари иштирокидаги сессиянинг ўтказилиши ҳам бежиз эмас. Негаки, БМТ маълумотларига қараганда, охирги 2 йил ичида фақат Ғарб давлатларининг ўзигагина 240 тоннадан ошиқ героин етказиб берилган. Бунинг натижасида содир этилаётган дунё миқёсидаги жиноятларнинг 74 фоизи наркотик моддалар таъсирида рўй бермоқда.

Энг ачинарлиси шундаки, гиёҳванд моддаларнинг каттагина қисми мусулмон мамлакатларида етиштирилмоқда ва ўзини «тақводор» деб даъво қилувчи айрим шахслар томонидан мамлакатимизга олиб келинмоқда, бизнинг ҳудудимиз орқали Россия ва Европа мамлакатларига олиб ўтишга ҳаракат қилинмоқда.

Савол туғилади, наҳотки ўзини мўмин-мусулмон қилиб кўрсатувчи ушбу кимсалар аср вабоси — гиёҳванд моддаларни тарқатишдан, унинг гуноҳидан чўчимайдилар?

Умуман, Исломда гиёҳвандликка қарши нималар дейилган?

Ана шу саволларга жавобни 1998 йили «Мовароуннаҳр» нашриётида чоп этилган Абдулазиз Мансурнинг «Ислом гиёҳвандликка қарши» рисоласидан излаймиз:

«... Маълумки, барча ислом аҳлининг асосий диний таълимот манбаи бўлмиш Қуръони каримда, Аллоҳ таоло пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломни бутун башариятга ўзи тарафидан элчи қилиб юборишининг қатор сабабларидан бири сифатида тоза-пок нарсаларнинг ҳалол эканлигини ва нопок нарсаларнинг ҳаромлигини уларга билдириш вазифаси деб кўрсатган (Аъроф сурасининг 157-оятига қаралсин).

Тўғри, оят ва ҳадисларда гиёҳванд моддаларнинг номи келтирилмаган. Чунки Пайғамбаримиз даврида, ҳатто Аббосийлар халифалигининг дастлабки йилларигача ҳам гиёҳвандликнинг на ўзи ва номлари Ислом оламида маълум эмас эди. Лекин пайғамбарлик мўъжизаларидан бири, айтиш мумкинки, ўзларидан кейинги даврларда инсониятга ҳам моддий, ҳам маънавий зарар келтирувчи нопок нарсаларнинг турлари ва номлари кўпайиб кетишини олдиндан билиб, ўз умматларини огоҳлантириб қўйдилар. Ҳақиқатдан ҳам шундай маст қилувчи, бўшаштирувчи ва заифлаштирувчи заҳри қотил моддаларнинг турлари ҳозирги кунда ҳам кўпайиб бормоқда. Шунинг учун ҳам Расулимиз алайҳиссалом ҳаммасига умумий қилиб: «Ҳар қандай маст қилувчи ва баданни бўшаштирувчи нарсалар ҳаром», — деб асосий қоидалардан бирини баён қилдилар...»

Хўш, ҳозирги замон тиббиёт олами гиёҳвандликка қандай қарайди? Умуман, гиёҳванд моддаларнинг инсон организмига таъсир доираси нималардан иборат? Нима учун гиёҳванд моддалар инсон ақл-заковатини ўзига ром қилиб олади?

Гиёҳвандлик — гиёҳванд моддаларни аста-секин, қайта-қайта татиб кўришликдан бошланади. Бу — ўсмирга (кишига) хуш ёқади, бир сўз билан айтганда, наркотик мастлик бошланади. Аста-секин киши гиёҳни «қабул қилмаса» қўмсайдиган, худди «нимадир етишмайдигандай» бир ҳолда юради. Навбатдаги улушни қабул қилгачгина у тинчланади ва ўзида «қониқиш» ҳосил қилади. Ана шундай йўл билан гиёҳвандликка ўрганиш бошланади.

Унга ўрганиб қолган инсон ўз хоҳишини қондириш учун ҳар қандай пасткашликка рози бўлади, унинг учун кишиларни алдаш, сотқинлик, ўғирлик, зўрлаш каби ишларни амалга оширишнинг фарқи ва аҳамияти қолмайди.

Бундай пайтда бир сутка давомида гиёҳванд организмига навбатдаги улуш тушмаса, уларда абстинент синдроми юзага чиқади, кучли руҳий ва жисмоний фаолият бузилиши кузатилади. Кучли талаб билан бир қаторда кашандаларда қўзғалиш, қўрқитиш, бақириш, айрим ҳолларда қалтираш (тутқаноқсимон кўринишда) ва ўткир руҳий ўзгаришлар, галлюцинация ҳолатлари кузатилади. Организмдаги барча аъзоларнинг фаолияти тубдан ўзгаради, жумладан қон босими кўтарилиб кетади, юрак уриши ниҳоятда тезлашади, мушакларда тиришиш, кучли оғриқ ва титроқ юзага келади, гавдаси қалтирайди, ўзига қулай ҳолат ахтаради, ҳаддан зиёд бетоқат бўлади, кейинроқ эса бу ҳолат кишининг бўшашиб, шалпайиб қолиши билан алмашинади. Гиёҳвандлик руҳий толиқишга ҳам олиб келади. Охир-оқибатда унинг оламдан кўз юмиши ҳам ҳеч гап бўлмай қолади. Бундай пайтда кўрсатилган тиббий ёрдам ҳам ҳеч бир наф бермайди.

Толиққан организм турли касалликка (инфекцияларга) тез чалинувчан бўлиб қолади. Энг даҳшатлиси, гиёҳванд моддаларни истеъмол қилиш, айрим ҳолларда СПИД касаллиги келиб чиқишида, уни юқтиришда асосий манба бўлиб хизмат қилади.

Гиёҳвандликнинг соғлиқ, жамият, оиладан ташқари иқтисодий ҳамда сиёсий зарарлари ҳам бордир. «Ислом гиёҳвандликка қарши» рисоласида ана шулар ҳақида ҳам сўз боради.

«...Гиёҳвандликнинг жамиятга етказадиган зарарлари беҳад кўпдир, — дейилади рисолада. — Гиёҳвандликка мубтало бўлган кимсада аввало ўзига, сўнг оиласига, касбига ёки ўқишига нисбатан қизиқиш, аҳамият ва парво ҳислари қолмайди. Айниқса, ишлаб чиқариш ва тараққиётнинг асосий кучи саналмиш ёш авлоднинг гиёҳвандликнинг биринчи навбатдаги қурбони бўлиши — бу жуда ачинарли ҳолдир.

Гиёҳвандликнинг салбий оқибатлари фақат шахс ёки жамиятгагина эмас, балки бориб-бориб бутун мамлакатнинг соғломлиги ва барқарорлигига путур етказиш, сиёсий тузум ва қонунчиликнинг издан чиқишига ҳам сабаб бўлиши мумкин».

Рисола айни керакли онларда ёзилганлиги, Ислом нуқтаи назаридан гиёҳвандликка берилган баҳо, унинг хунук оқибатлари ҳақидаги фойдали фикрлар билан қимматлидир. Уни ўқиган ҳар бир ўқувчи ўзига тегишли хулоса чиқаради, деган умиддамиз.

Мақсуд АСАДУЛЛАЕВ,
Озод НАЗАРОВ,
тиббиёт фанлари докторлари.
Қутбиддин НИЗОМОВ,
шифокор.

«АГАМА»НИНГ ДЎППИЛАРИ

Навоийдаги «Агама» трикотаж буюмлари фирмасида маҳсулотлар тури яна биттага кўпайди. Бу ерда дўппи тикиш йўлга қўйилди. Янги маҳсулотнинг кўриниши одатдаги андозадан қолишмайди: шакл ва безаклари эскича, аммо уни узоқ вақт кийиб юриш мумкин. Сабаби, мутахассисларнинг эътироф этишича, дўппига ишлатилган ип ғоят чидамлидир.

К. БЕЛУГИНА.

ҒОЛИБЛАРНИ ҚУТЛАЙМИЗ !

«Ўзбектендерконсалтинг» агентлиги томонидан 1998 йилнинг 3-чорагида озиқ-овқат маҳсулотларини келтириш учун танлов ўтказилди. Тендерларни мувофиқлаштириш ва ўтказиш бўйича комиссия қарори билан қуйидаги ташкилотлар ғолиб деб топилди:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ШАҲАРЛАРИГА CIP ШАРТЛАРИДА ШАКАР КЕЛТИРИБ БЕРИШ БЎЙИЧА:

1. *ШК «Вест Ленд Дженерал» - 340 долл/тн.*
2. *Ф «Озиқа» - 350 долл/тн.*
3. *ШК «Патис Сентрал Эйша» - 355 долл/тн.*
4. *ШК «Глобал Трединг» - 356 долл/тн.*
5. *ҚК «Ўзбек-Табан-Америка» - 359 долл/тн.*
6. *ҚК «Самрос - Лада» - 359 долл/тн.*
7. *АЖ «Акмал - Икром савдо» - 359,75 долл/тн.*
8. *ХФ «Бешёғоч» - 354 долл/тн.*

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ШАҲАРЛАРИГА CIP ШАРТЛАРИДА ЎСИМЛИК ЁҒИНИ КЕЛТИРИБ БЕРИШ БЎЙИЧА:

1. *ОАЖ РОТБ - 0,90 долл/л.*
2. *АЖ «Заркент» - 0,90 долл/л.*
3. *Ўзкоопташқисавдо - 0,90 долл/л.*
4. *Супермаркет «Дантара» - 0,90 долл/л.*
5. *ШК«Патис Сентрал Эйша» - 0,95 долл/л.*
6. *Ф «Озиқа» - 0,95 долл/л.*
7. *ШК «Глобал Трединг» - 0,97 долл/л.*
8. *МЧК «Покиза-Н» - 0,97 долл/л.*
9. *АЖ «Бодомзор» - 0,97 долл/л.*
10. *АЖ «Юнусобод» - 0,97 долл/л.*

734

БЕРДАҚ ТАВАЛЛУДИНИНГ 170 ЙИЛЛИГИГА

ХАЛҚ УЧУН ЯШАГАН ШОИР

Марказий Осиё маданий ҳаётида XIX аср адабиётининг ўзига хос ўрни бор. Маълумки, шу пайтгача бу адабий муҳит шўро даврида шаклланган дунёқараш мезонлари билан ўлчанган, таҳлил этилган.

Ўн тўққизинчи асрда, хонликлар ҳукмронлиги даврида ушбу минтақада истиқомат қилган халқлар тақдири бири иккинчисидан фарқ қилмас эди. Бу ўша давр адабиёт намояндаларининг асарларида ҳам яққол кўринади.

Маълумки, XIX аср бошларида Оролбўйи, Хоразм, Бухоро, Зарафшон ва Фарғона воҳаларида яшаган ижодкорлар бир-бирларининг ижод намуналаридан баҳраманд бўлганлар. Халқ орасидан етишиб чиққан Жиян Жиров, Кунхўжа, Ажиниёз ва кейинчалик Бердақ каби ўткир нафасли оқинлар Орол бўйида ном таратган бўлса, Самарқанд томонларда Нурота, Қўрғон ва Булунғур достончилик мактаби ижодкорлари Қулсамад, Жолмон, Бўрон, мулла Абдуқодир, Жуманбулбул, Жассоқ шоир ва кейинчалик Фозил Йўлдош ўғли, Пўлкан шоир, Ислом шоир Назар ўғли каби халқ оғзаки ижоди намояндалари машҳур бўлган. Худди шундай ўзига хос ижодий мактаблар туркман, қозоқ, қирғиз халқлари орасида ҳам бор эди.

Халқ ижодкорлари орасида ўзаро борди-келди, мулоқот, мусоҳаба бўлиб тургани ўша давр оғзаки ижод намуналарида яққол сезилади. Улар ҳар хил лаҳжада яратилганига қарамай мавзуси, услуби жиҳатидан бир-бирини тўлдиради, бойитади. "Алпомиш", "Гўрўғли", "Манас" каби халқ эпослари, бахши шоирларнинг турли мавзудаги термалари фикримизнинг далилидир.

Адабий жараёндаги бундай бақамтилик шубҳасиз халқлар ўртасида дўстликни мустаҳкамлашга, урф-одатлар, анъаналарни қадрлашга хизмат қилган.

Туркистон, Хоразм
масканим менинг,
Бешқалъа, денгизнинг
атрофи элим, —

дейди шоир шу боис.

Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, маънавий қадриятларимиз тикланиб, тарихий ҳақиқат ўз ўрнини топа бошлади. Эндиликда тарихни чуқурроқ ўрганишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Хусусан, Республика Вазирлар Маҳкамаси томонидан "Бердақ (Бердимурод) Қарғабой ўғли туғилган кунининг 170 йиллигини нишонлаш тўғрисида" нуфузли қарорнинг қабул қилиниши мамлакатимиз адабий ҳаётида катта воқеа бўлди. Мазкур қарор нафақат Бердақ ижодини, балки ўша даврни, шоир билан ҳамнафас ижодкорлар тарихини ўрганишга қаратилган муносиб имконият ҳамдир.

Қарғабой ўғли Бердақ ижодий фаолиятининг қамрови ҳақиқатдан ҳам адабий жамоатчилик томонидан янада кенгроқ, батафсилроқ таҳлилни тақозо этади. Гарчи шоир Октябрь тўнтаришигача (1827-1900) яшаб ижод этган бўлса-да, шўролар даврида унинг фаолияти "...инқилобий кураш моҳиятини тўла тушуниб етмаган" каби ўлчамлар билан камситилган.

Бердақ том маънодаги халқ шоири эди. Унинг асарларида халқ турмуши, халқ дарди ўз аксини топган. "Излар эдим" шеърида шоирнинг дунёқараши, мақсадлари тўла намоён бўлганлигини кўрамиз:

"Чор китоб"дан
нари қочдим,
Навоийдан савод очдим.
Фузулийдан
дурлар сочдим,
Доноларни излар эдим.

Қарғабой ўғли Берди-мурод билимдонлиги, тийрак фикрлилиги билан ҳамнафаслари ўртасида ўзлигини топа олган ижодкордир. Унинг Навоийдан савод очиб, Фузулийдан дурлар сочганининг ўзиёқ шоир тафаккур мезонини белгилайди. Бердақ болалик пайтидаёқ қўлига дутор олиб, "Гўрўғли" ва "Алпомиш"-дек йирик достонларни куйлаган алп бахши-шоирларга жўровоз бўлди, улардан сабоқ олиб, камолотга эришди. Унинг "Омонгелди", "Эрназарбий", "Ойдўсбий" достонлари, "Халқ учун", "Умрим", "Излар эдим", "Бўлган эмас" каби салмоқли шеърлари халқ орасида шоирга шуҳрат келтирди.

Шоир асарларининг моҳияти ҳалол меҳнат, миллат ор-номуси учун кураш, одамгарчилик, эл-юрт манфаатларига хизмат қилиш каби умуминсоний фазилатларни улуғлашдан иборат. У замондошларини ҳамиша ҳамжиҳатликка, биродарликка даъват этди.

Дўстлик билан ҳар
бир ишда шай турсанг,
Жон аямай эл-юрт
учун иш қилсанг.
Қайғуланмай, улуғ
ишга қўл урсанг,
Шунда менинг
кўнглим ўсар халқ учун.

Шоир ҳамиша, ҳар қандай шароитда ҳам халқнинг таянчи, кўзи ва қулоғи, унинг асарлари эса яшаган даврининг маҳсулидир.

Бердақ ўз тақдирини замондошлари тақдири билан боғлиқ деб билган. Шу боис ҳам халқ орзу-умидлари, кечинмалари унинг асарларида ўз аксини топган.

Қорақалпоқ халқининг бетакрор шоири Бердақ ана шундай бахтга сазовор бўла олган умри боқий ижодкордир.

Бердимурод, ўйлаб
сўзингни кўргил,
Юрган сўқмоқлардан
изингни кўргил,
Қайғу чекмай
ғарибларга қўл бергил,
Шунда ишинг
бўлур фақир халқ учун,-

дейди шоир ишонч билан.

Қорақалпоқ халқининг оташнафас шоири Бердақ (Бердимурод) Қарғабой ўғли ижодий фаолияти, у яшаб ижод этган давр ҳақида муҳтарам олимларимиз, адабиётимиз вакиллари ўзларининг муносиб сўзларини айтишлари шубҳасиз. Илло, буларнинг бари шоир таъкидлаганидек, халқ учун, авлодлар камоли учун хизмат қилади.

Ўктам МИРЗАЁРОВ.
(ЎзА)

САНЪАТ ШАЙДОСИ

Жиззах вилоятида мусиқани севган, мусиқа асбобини тушунган борки, бахмаллик Абдуллажон уста Қушназаровни яхши билишади. Уста қўлида сайқал топган дутор, тор, қашқар рубоби нафақат Жиззахда, балки қўшни вилоятларда ҳам машҳур.

Абдуллажон мусиқа асбобларини ясаш билан бирга бахмаллик ёшларга санъат сирларини ўргатади. Унинг ташаббуси билан ташкил этилган «Завқ» ижодий дастаси туман, вилоят кўрик танловлари ғолибидир.

СУРАТДА: *санъат шайдоси уста Абдуллажон Қушназаров.*

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ОИЛАДА ЭКОЛОГИК ТАРБИЯ

Экология муаммоси умумминтақавий доирадан чиқиб, умумжаҳон муаммоларидан бирига айланиб бораяпти. Энди бу муҳим соҳага оилалар, билим даргоҳлари, болалар муассасаларини ҳам жалб қилиш долзарб вазифа эканлиги ҳақидаги масалалар кўндаланг қўйилмоқда. Бу муаммо 10-15 йил муқаддам фақатгина тор доирадаги олимлар, дахлдор мутахассисларнигина қизиқтирган бўлса, ҳозирги кунда унинг аҳамияти, умумбашарий қиммати ҳар бир оилага, қолаверса, ҳар бир кишининг шахсий ҳаётига ҳам кириб бормоқда.

Яқинда Олтиариқ туманида ўтказилган «Оилада экологик таълим-тарбия» мавзуидаги семинар ҳам шу долзарб масалага бағишланди. Вилоятнинг турли шаҳар ва қишлоқларидан ташриф буюрган олимлар, мутахассислар, «Экосан» халқаро жамғармаси фаоллари тумандаги 2-гимназия-интернатда, 21-ўрта мактабда, «Қуёнча» болалар боғчасида ва бир қатор оилаларда ёш авлодга, оила аъзоларига экологик тарбия борасида берилаётган билимлар, сабоқлар билан танишдилар. Уларда экологияга оид турли хил кўргазмалар, суратлар ва гербарийлар катта қизиқиш уйғотди.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ МИЛЛИЙ РАҚС ВА ХОРЕОГРАФИЯ ОЛИЙ МАКТАБИ 1998-99 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН ҚУЙИДАГИ МУТАХАССИСЛИКЛАР БЎЙИЧА ТАЛАБАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ:

КУНДУЗГИ БЎЛИМГА (35 ЁШГАЧА БЎЛГАН ШАХСЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ):

— *Хореография педагогикаси* — *ўқиш муддати - 4 йил*
— *Режиссёр-балетмейстер* — *ўқиш муддати - 4 йил*
— *Халқ хореография жамоалари раҳбари* — *ўқиш муддати - 4 йил*

СИРТҚИ БЎЛИМГА:

— *Хореография педагогикаси* — *ўқиш муддати - 4 йил*

Аризалар 20 июндан 20 июлгача қабул қилинади.
Қабул вақти соат 9.00 дан 18.00 гача.
Маслаҳатлар ва ижодий имтиҳонлар 10 июлдан 25 июлгача.

Тест синовлари 1 августдан бошланади.

Қўшимча маълумотлар 56-33-27, 56-24-36, 56-05-28 рақамли телефонлар орқали берилади.
Қабул комиссияси манзилгоҳи: 700031, Тошкент ш., Юсуф-Хос-Ҳожиб кўчаси, 31-уй (олдинги Педагогическая кўчаси).

728

МАҲОРАТ, ТАЖРИБА ЎЗИНИ КЎРСАТМОҚДА

Мана, футбол бўйича Францияда бўлиб ўтаётган 16-жаҳон чемпионатининг барча қатнашчилари биттадан учрашув ўтказди. Демак, ҳаммаси бўлиб 16 ўйин ортда қолди. Ушбу учрашувларда европаликлар энг кўп ғалабага эришдилар. Франция, Дания, Хорватия, Югославия, Румыния, Англия, Германия терма командалари рақибларини мағлуб этган бўлса, Италия, Австрия, Болгария, Голландия, Бельгия футболчилари дуранг ўйнадилар. Испания терма командаси эса дастлабки баҳсдаёқ мағлубиятга учради.

15 май куни биринчи давра учрашувларининг охирги учтаси ўтказилди. Румыния терма командаси колумбияликларни 1:0 натижа билан мағлубиятга учратган бўлса, Англия — Тунис ҳамда Германия — АҚШ учрашувларида бир хил, яъни 2:0 ҳисоблари қайд этилди. Жаҳон чемпионатларининг тарихий ҳисоб-китобларига мурожаат қиладиган бўлсак, Германия терма командасининг қўлга киритган ютуқлари энг юқори кўрсаткич эканлиги маълум бўлади. Тўғри, бразилияликлар шу кунга қадар тўрт марта жаҳон чемпионлигини қўлга киритган. Германия терма командаси эса ҳаммаси бўлиб уч бор худди шундай натижага эришган. Аммо немислар чемпионлик тақдирини ҳал қилиши лозим бўлган финал баҳсларида қатнашиш бўйича Бразилия терма командасини ҳам ортда қолдирган. Улар 1954, 1966, 1974, 1982, 1986, 1990 йилларда чемпионатнинг финал баҳсларида муваффақиятли қатнашган.

Биз ушбу мақоламизда нима учун айнан Германия терма командасига кўпроқ эътиборни қаратаяпмиз? Сабаби битта, у ҳам бўлса, немис футболчиларининг жамики жаҳон чемпионатларида ҳамиша муваффақият билан қатнашганлигидадир. Шунингдек, улар 16-жаҳон чемпионатининг дастлабки учрашувини ҳам ҳар галгидек ғалаба билан бошладилар.

Гап 16-жаҳон чемпионати ва Германия терма командаси хусусида кетар экан, шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, бу йил Берти Фогтснинг шогирдлари умумий ёш жиҳатидан ҳам юқори ўринда турибди. Болгариялик футболчиларнинг ўртача ёши 30 ни ташкил этса, немисларники 32 дан ҳам юқори. Немислар бу йилги чемпионатга нима учун айнан ўрта ёшдан юқорироқ бўлган футболчиларни таклиф этган, деган саволга жаҳон чемпионатининг ташкилотчиларидан бири Мишель Платини (Франция) шундай жавоб берди: «Ҳамма нарса аввало маҳорат ва тажрибага боғлиқ. Бу борада немис терма командаси дунёнинг барча мамлакатларини доғда қолдириши аниқ. Берти Фогтс анойилардан эмас».

Ниҳоят, Платинининг фикрлари ўз исботини топадиган кўринади. Ҳақиқатдан ҳам, немис чармтўп усталари жаҳон чемпионлигини қўлга киритишга асосий даъвогар. Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, европаликлар жаҳон чемпионати мусобақалари ер шарининг қайси қитъасида ўтказилмасин, барибир ўз улушларини ҳалоллаб олишга одатланиб қолишган.

Нормурод МУСОМОВ,
«Халқ сўзи» шарҳловчиси.

«Муҳсин Мусаев Ўзбекистон транспорт корпорациясининг 3. 01. 98 йилдаги топшириғига асосан, Ўзбекистон Республикаси бўйлаб қатновчи автомашина ҳайдовчиларига ва ишчиларига тиббий ёрдам кўрсатиш мақсадида иш бошлайди. Бу ишнинг якуни ҳақида Ўзбекистон транспорт корпорацияси бошлиқ ўринбосарига ёзма равишда ҳисобот берилишига келишилган» (ҳужжатдан кўчирма).

ТАБИБ МУҲСИН ОТА

— Муҳсин ота, сиз табиб бўлсангиз, транспорт корпорациясида нима иш қиласиз? — сўрадим ажабланиб.

— Нима қилардим, одамларни даволайманда, — дейди Муҳсин ота. — Ахир, инсон иссиқ жон бўлса, дардга чалиниб туради. Доривор гиёҳлар, баъзан эмлаш ёки уқалаш ёрдамида одамларни даволайман. Транспорт корпорацияси ходимларини текширувдан ўтказиб, ёрдамталабларнинг барини даволадим. Энди шоҳбекатлардаги транспорт ходимларини даволаяпман. Бухоро, Қарши автошоҳбекати ишчи-хизматчиларини ҳам даволаб, ташаккурлар эшитганман.

Ўзбекистон транспорт корпорациясидек йирик ташкилотнинг ишончини қозониб, автотранспорт ходимларини даволаб юрган Муҳсин бобонинг ўзи ким, деган ҳақли савол туғилади.

Муҳсин ота Мусаев Самарқанд вилоятининг Тайлоқ туманида истиқомат қилиб, 33 йилдан бери табибчилик билан шуғулланадилар. Бутундунё Табиблар уюшмасининг аъзоси бўлган Муҳсин ота ҳозир 76 ёшга кирганлар. У киши 1989 йили меҳригиёҳ деб аталмиш бебаҳо ўсимликни топганлигини ҳикоя қилади.

— Меҳригиёҳ деб тасвирланган антиқа гиёҳнинг Бахмал тоғларида ўсиши ҳақида эшитгандим, — дейди Муҳсин ота. — Меҳригиёҳ ўсимликлар айни гуллаб, камолга етган даврда кўринар экан. Эшитганларимдан тахминлаб, ўсимлик май ойининг бошларида кўринишини аниқладим. Роппа-роса 17 йил излаганимдан сўнг 1989 йили 5 май куни Бахмал тоғининг Навқи сойидан шу сифатларга эга гиёҳни топдим.

Меҳригиёҳнинг ўзи нима? Ривоят қилишларича, напармон ва мовий ранг барглли, қизилтоб қизғиш мевали, ниҳоятда чиройли бу ўсимлик нақ жаннатнинг ўзидан ўсиб чиқармиш. Боғи Эрамнинг вакили бўлмиш бу ўсимлик икки жинсли: эркак ёки аёл жинсига мансуб бўлар экан. Ўз навбатида, эркаклар ва аёллардаги бепуштликни ва мижоз касалликларини даволай оларкан. Ўсимликнинг илдизи одамнинг аниқ нусхаси кўринишида.

Замонавий тиббиётда аниқланишича, меҳригиёҳнинг илдизи ва йирик қизғиш-қизил мевалари таркибида алкалоид мавжуд бўлган гиосциамин ва скополамин моддалари мавжуд бўлиб, улар оғриқ босувчи дори-дармонлар тайёрлашда ишлатилади.

Муҳсин ота ўзи топган аёл шаклидаги илдизни «Рамакс-Шарюсуп» Австрия-Ўзбекистон-Нидерландия халқаро илмий ишлаб чиқариш қўшма корхонасига олиб келди. Замонавий тиббиёт қурилмаларида текширилганда, илдизда кучли биоқувват борлиги аниқланган.

Табиб меҳригиёҳни фақат фарзандсизликка қарши қўллайди.

— Чунки бошқа касалларни тузата оладиган жуда кўп гиёҳлар бор, — тушунтиради Муҳсин ота. — Лекин фарзандсизликнинг асосий даъвоси, бу — меҳригиёҳ.

Муҳсин ота узоқ вақт фарзанд орзусида юриб, ниҳоят оналик бахтига эга бўлган аёллар ҳақида ғурур билан ҳикоя қилади. Бир одамни бахтли қила олиш — қўша бахтдир...

Ҳозир Ўзбекистон халқ табиби Муҳсин ота Мусаев Ўзбекистон транспорт корпорациясининг янги топшириғи билан Қорақалпоғистон Республикасига йўл олдилар. У киши автошоҳбекатлар ишчи ва хизматчилари ҳамда ҳайдовчиларини текширувдан ўтказиб, даволаб қайтадилар.

Муҳаббат ЙЎЛДОШЕВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

Чет эл технологияси ва хомашёсидан лак-бўёқ маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи Марказий Осиёда ягона қўшма корхона

"Лок колор синтез" Заводи

янги арзонлаштирилган нархларда

УНИВЕРСАЛ ЭМАЛЛАРНИ, ФАСАД ЭМАЛЛАРИНИ, МАТЛИ ЭМАЛЛАРНИ, ШИФТ ВА ДЕВОРЛАР УЧУН БЎЁҚЛАРНИ, ШПАТЛЁВКА

КЕНГ ЁЙИЛГАН РАНГЛИ ГАММА!

ва универсал эмульсия елимини таклиф этади.

СОТИБ ОЛАМИЗ: Сиккатив, флотореагент, 0,25х712х820 ўлчамли ЭЖК оқ ва ГЖК қора тунукалари.

Манзилимиз: Тошкент, Фарғона йўли, 35.
Тел.: (371) 191-44-46, 191-47-41.
Факс: (371) 191-74-63.

111

Ўзбекистон Республикаси давлат акциядорлик «Ўзуйжойжамғармабанк»и Меҳнат бўлими жамоаси ва раҳбарияти «Ўзуйжойжамғармабанк»и бошқаруви раисининг биринчи муовини Музроб Баҳромович Шокаримовга онаси

Раъно ая МИРЗОКИРОВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон халқ санъати усталарининг «УСТО» бирлашмаси ходимлари ва усталари ганч ўймакорлиги усталари Хайрулла, Забиҳулла, Нурилла, Зиёдулла, Каримулла ва Ҳабибулла Азизовларга оталари

УБАЙДУЛЛА отанинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

Тошкент автомобиль йўллари институти ректорати ва жамоаси «Умуммуҳандислик фанлари маркази» доценти, техника фанлари номзоди

Абдулазиз АБДУРАҲМОНОВнинг

бевақт вафоти муносабати билан марҳумнинг оиласига ва яқинларига чуқур таъзия изҳор этади.

«Ўзулгуржибиржасавдо» уюшмасининг жамоаси сафарбарликка тайёргарлик ва махсус ишлар хизматининг бошлиғи Мупарах Ирмуҳамедовага онаси

Муҳтарам ая ИРМУҲАМЕДОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси давлат акциядорлик «Ўзуйжойжамғармабанк»и Қорасув бўлими жамоаси ва раҳбарияти «Ўзуйжойжамғармабанк»и бошқаруви раисининг биринчи муовини Музроб Баҳромович Шокаримовга волидаи муҳтарамаси

Раъно ая МИРЗОКИРОВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 133-57-34;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 136-07-94;
Иқтисодиёт 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги 136-37-85
Маънавият 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар 136-29-89, 133-07-48;
Фан, туризм, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик 132-12-08;
Халқаро ҳаёт 132-11-15;
Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 096, 34565 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва оператор Сергей ЛУКИН томонидан саҳифаланди.
Таҳририятга ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Навбатчи муҳаррир — Н. Тошев.
Навбатчи — А. Жўраев.
Мусаҳҳиҳ — Ш . Машраббоев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 *Босишга топширилди: 21.45* 1 2 3 4 5 6